

KRONİK

I. — 1956 yılı mevzuatı; II. — Mahkeme içtihadları; III. — Eser tahlil ve tenkidleri; IV. — Fakülte haberleri.

I

1956 YILI MEVZUATI [*]

A) Kanunlar; B) T.B.M.M. kararları; C) Tefsirler; D) Nizamnameler;
E) Talimatnameler; F) İcra Vekilleri Hey'eti kararları.

A) KANUNLAR.

1 — Adli,

§ Kabul buyurulan 15/2/1956 tarih ve 6661 sayılı kanunla, Türk Ceza Kanununun 13 üncü maddesi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 24 Şubat 1956, sayı: 9242].

§ Kabul buyurulan 29/6/1956 tarih ve 6762 sayılı kanunla Türk Ticaret Kanunu meriyete konulmuştur [Resmî Gazete, 9 Temmuz 1956, sayı: 9353].

§ Kabul buyurulan 29/6/1956 tarih ve 6763 sayılı kanunla, Türk Ticaret Kanununun mer'iyet ve tatbik şekli hakkındaki kanun mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 9 Temmuz 1956, sayı: 9353].

§ Kabul buyurulan 4/7/1956 tarih ve 6769 sayılı kanunla Hukuk Usulü Muhakemeleri hakkındaki 1086 sayılı kanunun 5464 sayılı kanunla muaddel 81 inci maddesi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 11 Temmuz 1956, sayı: 9355].

§ Kabul buyurulan 13/7/1956 tarih ve 6798 sayılı kanunla, Hâkimler Kanununun 16, 22, 58, 70, 71 ve 73 üncü maddeleri tadil edilmiştir [Resmî Gazete, 18 Temmuz 1956, sayı: 9361].

---

[*] Resmî Gazetenin Ocak 1956 - Aralık 1956 tarihli nüshalarından alınmıştır.

2 — Anlaşma, sözleşme ve protokollar,

§ Kabul buyurulan 26/12/1955 tarih ve 6632 sayılı kanunla, Londra'da imzalanan «Milletlerarası Kalay Anlaşması» tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 3 Ocak 1956, sayı: 9197].

§ Kabul buyurulan 25/1/1956 tarih ve 6645 sayılı kanunla, 16 Şubat 1952 tarihli Türkiye - Batı-Almanya Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarına ek 21 Aralık 1954 tarihli Protokollerle ekleri mektuplar tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 2 Şubat 1956, sayı: 9223].

§ Kabul buyurulan 25/1/1956 tarih ve 6646 sayılı kanunla, Türkiye ile Bulgaristan arasında 23 Şubat 1955 tarihinde imzalanan Ticaret ve Ödeme Anlaşmaları tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 2 Şubat 1956, sayı: 9223].

§ Kabul buyurulan 25/1/1956 tarih ve 6647 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı arasında imzalanan (10.A) numaralı Ek Anlaşma tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 2 Şubat 1956, sayı: 9223].

§ Kabul buyurulan 25/1/1956 tarih ve 6648 sayılı kanunla, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı ile Türkiye Hükûmeti arasında Hükûmetimize yapılacak Teknik Yardım hakkında «6» sayılı Ek Anlaşma tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 2 Şubat 1956, sayı: 9223].

§ Kabul buyurulan 25/1/1956 tarih ve 6649 sayılı kanunla, Türkiye ile İtalya arasında İktisadî ve Teknik İşbirliği Anlaşması tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 2 Şubat 1956, sayı: 9223].

§ Kabul buyurulan 15/2/1956 tarih ve 6666 sayılı kanunla, Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Teşkilâtı ile aktedilen Teknik Yardım Anlaşması ile bu Anlaşmaya ait iki mektup tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 24 Şubat 1956, sayı: 9242].

§ Kabul buyurulan 15/2/1956 tarih ve 6667 sayılı kanunla, Demiryolu ile Milletlerarası Yolcu ve Eşya Nakline dair (cim) ve (civ) Anlaşmalarının 25 Ekim 1952 tarihinde Bern'de kabul olunan yeni metinleri tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 24 Şubat 1956, sayı: 9242].

§ Kabul buyurulan 26/3/1956 tarih ve 6703 sayılı kanunla, sigortacılık mütehassısı celbi hususunda Türkiye Hükûmeti ile Birleşmiş Milletler Teknik Yardım İdaresi arasında aktolunan 17 sayılı Ek Anlaşma tasvib olunmuştur [Resmî Gazete, 4 Nisan 1956, sayı: 9276].

§ Kabul buyurulan 26/3/1956 tarih ve 6704 sayılı kanunla, Türkiye ile Avusturya arasında imzalanan Tutanak, Ekonomik ve Teknik İş Birliği Protokolü ve mektupları tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 4 Nisan 1956, sayı: 9276].

§ Kabul buyurulan 26/3/1956 tarih ve 6705 sayılı kanunla, Hükûmete teknik yardım temini hususunda Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı arasında imzalanan (11) numaralı Ek Anlaşma onanmıştır [Resmî Gazete, 21 Nisan 1956, sayı: 9276].

§ Kabul buyurulan 22/6/1956 tarih ve 6749 sayılı kanunla, Berat taleplerinde aranan formalitelere mütaallik Avrupa Anlaşması ile ihtira beratlarının milletlerarası tasnifi hakkında Avrupa Anlaşmasına iştirak edilmiştir [Resmî Gazete, 29 Haziran 1956, sayı: 9345].

§ Kabul buyurulan 25/6/1956 tarih ve 6759 sayılı kanunla, denizde can emniyetinin korunması hakkında 1948 yılında Londrada toplanan milletlerarası konferansta kabul edilen nihaî karar ile eklerine katılmamız kararlaştırılmıştır [Resmî Gazete, 2 Temmuz 1956, sayı: 9347].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6786 sayılı kanunla, 6368 sayılı kanunla tasdik olunan Milletlerarası Sağlık Nizamnamesinin bazı maddelerini tadil eden Ek Nizamname tasdik edilmiştir [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6787 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti ile Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükûmetleri arasında imzalanan (Orta Vâdeli Pamuk ve Buğday Anlaşmasına müte-dair Protokol) tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6788 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında Emtia Mübadelesi ve Hububat Satışlarına dair Anlaşma ve eki tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6789 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında Emtia Mübadelesine ve Hububat Satışına dair akdedilen Ek Anlaşma ve mer-butları tasdik edilmiştir [Resmî Gazete, 17 Temmuz 1956, sayı: 9360].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6790 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti ile Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti arasında 1 Nisan

1955 - 31 Mart 1956 devresindeki mal mübadelesine mütedair olan ve 3 Mayıs 1955 tarihinde Ankarada imzalanan protokol ile eklerinin ve 8 Mayıs 1955 tarihinde Belgrad'da imzalanan, 26 Şubat 1953 tarihli Ödeme Anlaşmasına Ek Protokol tasdik edilmiştir [Resmî Gazete, 17 Temmuz 1956, sayı: 9360].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6791 sayılı kanunla, Amerikan vatandaşı ve şirketlerinin memleketimizde yapacakları yatırımların İktisadî İşbirliği İdaresince garanti edilmesine dair Anlaşma tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 17 Temmuz 1956, sayı: 9360].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6793 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Pakistan Hükûmeti arasında Hava Servislerine ait Anlaşma tasdik edilmiştir [Resmî Gazete, 17 Temmuz 1956, sayı: 9360].

§ Kabul buyurulan 16/7/1956 tarih ve 6812 sayılı kanunla, İstişarî Denizcilik Teşkilâtının Kurulması hakkındaki Devletlerarası Sözleşmeye katılmamıza ve bu Sözleşmenin tasdikine dair hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 25 Temmuz 1956, sayı: 9364].

§ Kabul buyurulan 16/7/1956 tarih ve 6816 sayılı kanunla, 6375 sayılı kanunla tasdik edilen «Kuzey Atlantik Antlaşmasına Taraf Devletler arasında Kuvvetlerinin Statüsüne dair Sözleşme» nin VII nci maddesinin 3a (ii) bendi ile VII inci maddesinin tatbik ve tadiline dair hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 24 Temmuz 1956, sayı: 9363].

§ Kabul buyurulan 15/8/1956 tarih ve 6818 sayılı kanunla, Şarap Tahlil ve Değerlendirme Metotlarının Birleştirilmesine dair Beynelmillel Mukavelename tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 25 Ağustos 1956, sayı: 9391].

§ Kabul buyurulan 27/8/1956 tarih ve 6820 sayılı kanunla, 16 Haziran 1949 tarihinde Cenevre'de imzalanmış olan «Turizme ticarî karayolu taşıtlarına ve karayolu ile Milletlerarası Eşya Nakliyatına müteallik Milletlerarası Gümrük Sözleşme Projelerinin Geçici olarak Tatbikina dair Anlaşma» ve «Ek Protokol», «Turizm Hakkında Milletlerarası Gümrük Sözleşmesi Projesi» ile «İmza Protokolü ve eklerine» iltihak olunmuştur [Resmî Gazete, 5 Eylül 1956, sayı: 9399].

§ Kabul buyurulan 27/8/1956 tarih ve 6822 sayılı kanunla, 16 Şubat 1952 tarihinde Ankara'da imzalanmış olan Türk - Alman Ticaret Anlaşmasının IV sayılı Protokolüne Merbut Gümrük Taviz listesinin

Tadili hakkındaki 11 Haziran 1955 tarihli Protokol tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 4 Eylül 1956, sayı: 9398].

§ Kabul buyurulan 27/8/1956 tarih ve 6823 sayılı kanunla, Türkiye ile Belçika - Lüksemburg Ekonomik Birliği arasında Ticaret ve Ödeme Protokolü ile ilişkileri tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 4 Eylül 1956, sayı: 9398].

§ Kabul buyurulan 27/8/1956 tarih ve 6824 sayılı kanunla, Türkiye ile Belçika - Lüksemburg Ekonomik Birliği arasındaki Ödeme Anlaşmasının bir sene müddetle uzatılmasına mütedair mektuplar tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 4 Eylül 1956, sayı: 9398].

§ Kabul buyurulan 27/8/1956 tarih ve 6825 sayılı kanunla, Türkiye ile İngiltere arasındaki 4 Mayıs 1945 tarihli Ticaret ve Tediye Anlaşması ile buna ek Protokolün 30 Haziran 1955 tarihine kadar 2 ay müddetle uzatılmasına mütedair mektuplar tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 4 Eylül 1956, sayı: 9398].

§ Kabul buyurulan 27/8/1956 tarih ve 6826 sayılı kanunla, Türkiye ile İtalya Hükûmetleri arasında mektup teatisi suretiyle akdolunan uzun vâdeli Buğday Anlaşması tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 4 Eylül 1956, sayı: 9398].

§ Kabul buyurulan 27/8/1956 tarih ve 6827 sayılı kanunla, 7 Kasım 1952 tarihinde Cenevre'de tanzim olunan ticarî nümuneler ve reklâm malzemesinin ithalinin kolaylaştırılmasına mütedair Milletlerarası Sözleşme tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 4 Eylül 1956, sayı: 9398].

§ Kabul buyurulan 31/8/1956 tarih ve 6832 sayılı kanunla, Bir Avrupa Tediye Birliği kurulması hakkındaki 19 Eylül 1950 tarihli Anlaşmayı tadil eden 6 sayılı Ek Protokol tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 31/8/1956 tarih ve 6833 sayılı kanunla, Bir Avrupa Tediye Birliği kurulması hakkındaki 19 Eylül 1950 tarihli Anlaşmayı tadil eden (7) sayılı Ek Protokol ve «Bir Avrupa Tediye Birliği kurulması hakkındaki Anlaşmanın muvakkat tatbikına mütedair Protokolü tadil eden Protokol» tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6847 sayılı kanunla, Kuzey - Atlântik Antlaşmasına Taraf Devletler Arasında Atom ile İlgili Malûmat

Sahasında İşbirliğine dair Anlaşma ve eki tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6848 sayılı kanunla, Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı, Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı, Dünya Sağlık Teşkilâtı ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtından Teknik Yardım Teminine mütedair 5 Eylül 1951 tarihli Esas Anlaşma mucibince getirtilen teknik yardım eksperlerine ödenecek mahallî geçim tahsisatları hakkında Hükümetimizle Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Bürosu Türkiye Temsilciliği arasında varılan anlaşmaya dair mezkûr temsilciliğe gönderilen mektup tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6849 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Dış Muameleler İdaresi namına hareket eden «Export-İmport Bank of Washington» arasında imzalanan yirmi milyon dolarlık Kredi Anlaşması ve ekleri tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 5/12/1956 tarihli ve 6860 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Avrupa'daki Müttefik yüksek kumandanı arasında, Avrupa Müttefik Kuvvetleri yüksek karargâhına tâbi bulunan müttefik karargâhların Türkiye ülkesinde tesisine ve faaliyetlerine tatbik olunacak hususî şeraite mütedair Anlaşma ve eki tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 12 Aralık 1956, sayı: 9481].

§ Kabul buyurulan 14/12/1956 tarih ve 6864 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında Atom Enerjisinin Sivil Sahada İstimali hususunda işbirliğine dair Anlaşma ve Washington Büyük Elçiliği ile Amerika Birleşik Devletleri Hariciye Vekâleti arasında teati edilen mektuplar tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 24 Aralık 1956, sayı: 9491].

§ Kabul buyurulan 21/12/1956 tarih ve 6869 sayılı kanunla, Demiryolu Müteharrik Vasıtalarının Finansmanına Mahsus Avrupa Şirketi (EUROFİMA) nın Kuruluşu hakkında 20 Ekim 1955 tarihinde Bern'de imzalanan Mukaveleye katılmamız ve bu Mukavele ile ekleri tasdik olunmuştur [Resmî Gazete, 28 Aralık 1956, sayı: 9495].

3 — Askerî,

§ Kabul buyurulan 4/5/1956 tarih ve 6729 sayılı kanunla, 1455

sayılı Askerî Memurlar hakkındaki Kanuna muvakkat bir madde eklenmiştir [Resmî Gazete, 9 Mayıs 1956, sayı: 9304].

§ Kabul buyurulan 22/6/1956 tarih ve 6743 sayılı kanunla, 4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun muaddel II inci maddesinin ve bu maddeye muhtelif kanunlarla eklenen fıkralar ile 4554 sayılı kanuna 4798 sayılı kanunla eklenen maddeler ve muvakkat madde kaldırılmış ve bu kanuna muvakkat iki madde eklenmiştir [Resmî Gazete, 29 Haziran 1956, sayı: 9345].

§ Kabul buyurulan 22/6/1956 tarih ve 6744 sayılı kanunla, Astsubay Kanununun bazı maddeleri değiştirilmiş, 31 inci maddesi yürürlükten kaldırılmış ve muvakkat bir madde eklenmiştir [Resmî Gazete, 29 Haziran 1956, sayı: 9345].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6779 sayılı kanunla 14 Eylül 1330 tarihli Tayinat ve Yem Kanununa ek Kanun mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6781 sayılı kanunla, askerî Ceza Kanununun 150 inci maddesinin (3) sayılı bendinin ilgasına dair hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Kabul buyurulan 11/7/1956 tarih ve 6794 sayılı kanunla, 1111 sayılı Askerlik Kanununa Ek Kanun mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 18 Temmuz 1956, sayı: 9361].

§ Kabul buyurulan 13/7/1956 tarih ve 6801 sayılı kanunla, Askerî memurların subaylığa nakilleri hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 18 Temmuz 1956, sayı: 9361].

§ Kabul buyurulan 17/12/1956 tarih ve 6866 sayılı kanunla, Askerî Ceza Kanununun 34 üncü maddesi ile 4542 sayılı kanunla muaddel 35 inci maddesinin (A) bendinin 3 numaralı fıkrası değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 24 Aralık 1956, sayı: 9491].

§ Kabul buyurulan 17/12/1956 tarih ve 6867 sayılı kanunla, Askerlik Kanununun 35 inci maddesine 5010 sayılı kanun ile ilâve ve 6518 sayılı kanunla tadil edilen (E) fıkrası değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 24 Aralık 1956, sayı: 9491].

4 — Banka,

§ Kabul buyurulan 25/6/1956 tarih ve 6758 sayılı kanunla, Türki-

ye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanuna yeni maddeler ilâvesine dair kanunun 3 üncü maddesi tadil edilmiştir [Resmî Gazete, 30 Haziran 1956, sayı: 9346].

§ Kabul buyurulan 3/12/1956 tarih ve 6854 sayılı kanunla, Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki kanunun 5652 sayılı kanunla değiştirilen birinci maddesiyle ikinci maddesinin (A) fıkrası tadil edilmiştir [Resmî Gazete, 8 Aralık 1956, sayı: 9478].

5 — Basın,

§ Kabul buyurulan 7/6/1956 tarih ve 6732 sayılı kanunla, Neşir yoluyla veya radyo ile işlenecek bazı cürümler hakkındaki 6334 sayılı kanunun adı ile bazı maddelerinin tadiline ve bir madde ilâvesine dair hükümler vaz' edilmiştir [Resmî Gazete, 8 Haziran 1956, sayı: 9327].

§ Kabul buyurulan 7/6/1956 tarih ve 6733 sayılı kanunla, Basın Kanununun bazı maddeleri tadil edilmiş ve kanuna muvakkat bir madde ilâve edilmiştir [Resmî Gazete, 8 Haziran 1956, sayı: 9327].

6 — Bütçe,

§ Kabul buyurulan 16/1/1956 tarih ve 6635 sayılı kanunla, 1955 malî yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 20 Ocak 1956, sayı: 9212].

§ Kabul buyurulan 16/1/1956 tarih ve 6636 sayılı kanunla, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü 1955 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 20 Ocak 1956, sayı: 9212].

§ Kabul buyurulan 16/1/1956 tarih ve 6637 sayılı kanunla, 1955 Malî yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı A/2 işaretli cetvelde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 20 Ocak 1956, sayı: 9212].

§ Kabul buyurulan 16/1/1956 tarih ve 6638 sayılı kanunla, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü 1955 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 20 Ocak 1956, sayı: 9212].

§ Kabul buyurulan 16/1/1956 tarih ve 6639 sayılı kanunla, Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1955 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) ve (A/2) işaretli cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 20 Ocak 1956, sayı: 9212].

§ Kabul buyurulan 16/1/1956 tarih ve 6640 sayılı kanunla, Petrol

Dairesi 1955 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) işaretli cetvelde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 20 Ocak 1956, sayı: 9212].

§ Kabul buyurulan 16/1/1956 tarih ve 6641 sayılı kanunla, İnhi-sarlar Umum Müdürlüğünün 1955 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) ve (A/2) işaretli cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 20 Ocak 1956, sayı: 9212].

§ Kabul buyurulan 15/2/1956 tarih ve 6663 sayılı kanunla, Ankara Üniversitesinin 1953 Bütçe yılı Hesabikatî Kanunu mer'iyete konulmuş-tur [Resmî Gazete, 24 Şubat 1956, sayı: 9242].

§ Kabul buyurulan 17/2/1956 tarih ve 6669 sayılı kanunla, 1955 Malî yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 25 Şubat 1956, sayı: 9243].

§ Kabul buyurulan 17/2/1956 tarih ve 6670 sayılı kanunla, Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü 1955 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 25 Şubat 1956, sayı: 9243].

§ Kabul buyurulan 17/2/1956 tarih ve 6671 sayılı kanunla, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü 1955 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 25 Şubat 1956, sayı: 9243].

§ Kabul buyurulan 17/2/1956 tarih ve 6672 sayılı kanunla, Kara-yolları Umum Müdürlüğünün 1955 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 25 Şubat 1956, sayı: 9243].

§ Kabul buyurulan 17/2/1956 tarih ve 6673 sayılı kanunla, Orman Umum Müdürlüğü 1955 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) ve (A/2) işa-retli cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 25 Şubat 1956, sayı: 9243].

§ Kabul buyurulan 17/2/1956 tarih ve 6674 sayılı kanunla, Vakıf-lar Umum Müdürlüğü 1955 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) ve (A/2) işaretli cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 25 Şubat 1956, sayı: 9243].

§ Kabul buyurulan 26/2/1956 tarih ve 6677 sayılı kanunla, Anka-ra Üniversitesi 1956 yılı Bütçe Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 29 Şubat 1956, sayı: 9246].

§ Kabul buyurulan 27/2/1956 tarih ve 6681 sayılı kanunla, Hudut ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 2 Mart 1956, sayı: 9248].

§ Kabul buyurulan 28/2/1956 tarih ve 6687 sayılı kanunla, Devlet Hava Meydanları İşletme Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 3 Mart 1956, sayı: 9249].

§ Kabul buyurulan 29/2/1956 tarih ve 6689 sayılı kanunla, Petrol Dairesi Reisliği 1956 yılı Bütçe Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 3 Mart 1956, sayı: 9249].

§ Kabul buyurulan 29/2/1956 tarih ve 6690 sayılı kanunla, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 3 Mart 1956, sayı: 9249].

§ Kabul buyurulan 29/2/1956 tarih ve 6691 sayılı kanunla, Karayolları Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 3 Mart 1956, sayı: 9249].

§ Kabul buyurulan 29/2/1956 tarih ve 6692 sayılı kanunla, Devlet Üretim Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 3 Mart 1956, sayı: 9249].

§ Kabul buyurulan 29/2/1956 tarih ve 6693 sayılı kanunla, Orman Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 3 Mart 1956, sayı: 9243].

§ Kabul buyurulan 29/2/1956 tarih ve 6694 sayılı kanunla, Vakıflar Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 3 Mart 1956; sayı: 9249].

§ Kabul buyurulan 29/2/1956 tarih ve 6695 sayılı kanunla, 1956 Malî yılı Muvazenei Umumiye Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 1 Mart 1956, sayı: 9247].

§ Kabul buyurulan 26/3/1956 tarih ve 6700 sayılı kanunla, İstanbul Teknik Üniversitesi 1951 Bütçe yılı Hesabıkatî Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 4 Nisan 1956, sayı: 9276].

§ Kabul buyurulan 26/3/1956 tarih ve 6701 sayılı kanunla, Vakıflar Umum Müdürlüğünün 1951 Bütçe yılı Hesabıkatî Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 4 Nisan 1956, sayı: 9276].

§ Kabul buyurulan 26/3/1956 tarih ve 6702 sayılı kanunla, İstanbul Üniversitesi 1951 Bütçe yılı Hesabıkatî Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 4 Nisan 1956, sayı: 9276].

§ Kabul buyurulan 2/4/1956 tarih ve 6712 sayılı kanunla, Hudut

ve Sahiller Sağlık Umum Müdürlüğünün 1952 Bütçe yılı Hesabıkatî Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 11 Nisan 1956, sayı: 9282].

§ Kabul buyurulan 2/4/1956 tarih ve 6713 sayılı kanunla, İstanbul Teknik Üniversitesi 1952 Bütçe yılı Hesabıkatî Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 11 Nisan 1956, sayı: 9282].

§ Kabul buyurulan 2/4/1956 tarih ve 6714 sayılı kanunla, Vakıflar Umum Müdürlüğünün 1952 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 11 Nisan 1956, sayı: 9282].

§ Kabul buyurulan 2/4/1956 tarih ve 6715 sayılı kanunla, İstanbul Üniversitesinin 1952 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 11 Nisan 1956, sayı: 9282].

§ Kabul buyurulan 4/4/1956 tarih ve 6717 sayılı kanunla, Devlet Havayolları Umum Müdürlüğünün 1953 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 13 Nisan 1956, sayı: 9284].

§ Kabul buyurulan 4/4/1956 tarih ve 6718 sayılı kanunla, Orman Umum Müdürlüğünün 1953 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 13 Nisan 1956, sayı: 9284].

§ Kabul buyurulan 4/4/1956 tarihli ve 6719 sayılı kanunla, Hudut ve Sahiller Sağlık Umum Müdürlüğünün 1953 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 13 Nisan 1956, sayı: 9284].

§ Kabul buyurulan 4/4/1956 tarihli ve 6720 sayılı kanunla, İstanbul Teknik Üniversitesinin 1953 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 13 Nisan 1956, sayı: 9284].

§ Kabul buyurulan 4/4/1956 tarihli ve 6721 sayılı kanunla, Devlet Üretim Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1953 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 13 Nisan 1956, sayı: 9284].

§ Kabul buyurulan 4/4/1956 tarih ve 6722 sayılı kanunla, İstanbul Üniversitesi 1953 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 13 Nisan 1956, sayı: 9284].

§ Kabul buyurulan 4/4/1956 tarih ve 6723 sayılı kanunla, Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Umum Müdürlüğünün 1953 Bütçe yılı Hesabı Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 13 Nisan 1956, sayı: 9284].

§ Kabul buyurulan 8/6/1956 tarih ve 6735 sayılı kanunla, 1956 Malî yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 14 Haziran 1956, sayı: 9332].

§ Kabul buyurulan 11/6/1956 tarih ve 6737 sayılı kanunla, 1956 Malî yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı (A/1) işaretli cetvelde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 16 Haziran 1956, sayı: 9334].

§ Kabul buyurulan 22/6/1956 tarih ve 6748 sayılı kanunla, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğünün 1950 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 29 Haziran 1956, sayı: 9345].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6782 sayılı kanunla, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğünün 1951 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Kabul buyurulan 9/7/ 1956 tarihli ve 6783 sayılı kanunla, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğünün 1952 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6784 sayılı kanunla, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğünün 1/3/1953-29/7/1953 hesap devresine ait Hesabı-Kat'î Kanunu mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Kabul buyurulan 11/7/1956 tarih ve 6796 sayılı kanunla, Vakıflar Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanununa Ek Kanun mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 18 Temmuz 1956, sayı: 9361].

§ Kabul buyurulan 16/7/1956 tarih ve 6813 sayılı kanunla, 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununa Ek Kanun mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 24 Temmuz 1956, sayı: 9363].

§ Kabul buyurulan 16/7/1956 tarih ve 6814 sayılı kanunla, 1956 Malî yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı (A/2) işaretli cetvelde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 24 Temmuz 1956, sayı: 9363].

§ Kabul buyurulan 15/8/1956 tarih ve 6817 sayılı kanunla, Karayolları Umum Müdürlüğünün 1953 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 25 Ağustos 1956, sayı: 9391].

§ Kabul buyurulan 17/8/1956 tarih ve 6819 sayılı kanunla, 1953 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 27 Ağustos 1956, sayı: 9392].

§ Kabul buyurulan 27/8/1956 tarih ve 6828 sayılı kanunla, 1956

Mali yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı (A/1) ve (D) işaretli cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 4 Eylûl 1956, sayı: 9398].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6839 sayılı kanunla, 1956 Mali yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı (A/2) işaretli cetvelde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 10 Eylûl 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6840 sayılı kanunla, Karayolları Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 10 Eylûl 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6841 sayılı kanunla, Karayolları Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 10 Eylûl 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 23/11/1956 tarih ve 6852 sayılı kanunla, 1956 yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı (A/1) işaretli cetvelde 6813 sayılı kanuna istinaden yapılmış olan münakalenin kabulü hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 29 Kasım 1956, sayı: 9470].

§ Kabul buyurulan 23/11/1956 tarih ve 6853 sayılı kanunla, İstanbul Teknik Üniversitesi 1956 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) ve (A/2) işaretli cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 29 Kasım 1956, sayı: 9470].

§ Kabul buyurulan 5/12/1956 tarih ve 6858 sayılı kanunla, 1956 Mali yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 12 Aralık 1956, sayı: 9481].

§ Kabul buyurulan 5/12/1956 tarih ve 6859 sayılı Kanunla, Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1954 Bütçe yılı Hesabı-Kat'i Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 12 Aralık 1956, sayı: 9481].

§ Kabul buyurulan 7/12/1956 tarih ve 6861 sayılı kanunla, Orman Umum Müdürlüğü 1954 Bütçe yılı Hesabı-Kat'i Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 14 Aralık 1956, sayı: 9483].

§ Kabul buyurulan 12/12/1956 tarih ve 6863 sayılı kanunla, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü 1954 Bütçe yılı Hesabı-Kat'i Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 21 Aralık 1956, sayı: 9489].

§ Kabul buyurulan 21/12/1956 tarih ve 6868 sayılı kanunla, Ankara Üniversitesi 1954 Bütçe yılı Hesabı-Kat'i Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 28 Aralık 1956, sayı: 9495].

§ Kabul buyurulan 24/12/1956 tarih ve 6870 sayılı kanunla, Karayolları Umum Müdürlüğü 1954 Bütçe yılı Hesabı-Kat'î Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 29 Aralık 1956, sayı: 9496].

§ Kabul buyurulan 26/12/1956 tarih ve 6871 sayılı kanunla, 1956 Malî yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 31 Aralık 1956, sayı: 9497].

7 — İdarî,

§ Kabul buyurulan 25/1/1956 tarih ve 6644 sayılı kanunla, Seyhan Vilâyeti adı (Adana) olarak değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 2 Şubat 1956, sayı: 9223].

§ Kabul buyurulan 17/2/1956 tarih ve 6668 sayılı kanunla, Çoruh Vilâyeti adının (Artvin) olarak değiştirilmesi hakkında hüküm vaz'edilmiştir [Resmî Gazete, 25 Şubat 1956, sayı: 9243].

§ Kabul buyurulan 22/6/1956 tarih ve 6738 sayılı kanunla, İl İdaresi Kanununun 42 nci maddesinin (E) bendi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 29 Haziran 1956, sayı: 9345].

§ Kabul buyurulan 31/8/1956 tarih ve 6830 sayılı kanunla, İstimlâk Kanunu mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 8 Eylül 1956, sayı: 9402].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6834 sayılı kanunla, Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline dair olan Kanuna bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bazı maddelerinin kaldırılmasına dair 5671 sayılı kanunun ek 1.nci maddesinin değiştirilmesi ve aynı kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkındaki 6010 sayılı kanunun ek 1.nci maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna muvakkat bir madde eklenmesi hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6835 sayılı kanunla, 5998 sayılı kanunun 1. nci maddesinin değiştirilmesine ve muvakkat bir madde eklenmesine dair hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 12/12/1956 tarih ve 6862 sayılı kanunla, Türk-Yunan Trakya hududunun mühim kısmını tâyin eden Meriç nehri mecrasının ıslahı dolayısıyla yeniden tesbiti için Hükûmete salâhiyet verilmiştir [Resmî Gazete, 21 Aralık 1956, sayı: 9489].

8 — İş ve sigorta,

§ Kabul buyurulan 2/4/1956 tarih ve 6707 sayılı kanunla, İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanununun bazı maddeleri değiştirilmiş ve bu kanuna iki muvakkat madde eklenmiştir [Resmî Gazete, 11 Nisan 1956, sayı: 9282].

§ Kabul buyurulan 2/4/1956 tarih ve 6708 sayılı kanunla, İhtiyarlık Sigortası Kanununun 6391 sayılı kanunla muaddel 7, 16 ve 22 nci maddeleri değiştirilmiş ve bu kanuna muvakkat bir madde eklenmiştir [Resmî Gazete, 11 Nisan 1956, sayı: 9282].

§ Kabul buyurulan 2/4/1956 tarih ve 6709 sayılı kanunla, Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun 7 ve 27 nci maddeleri tadil edilmiş ve bu kanuna bir muvakkat madde eklenmiştir [Resmî Gazete, 11 Nisan 1956, sayı: 9282].

§ Kabul buyurulan 8/6/1956 tarih ve 6734 sayılı kanunla, İşçilere Hafta Tatili ve Genel Tatil günlerinde Ücret Ödenmesi hakkındaki Kanunun bazı maddeleri değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 14 Haziran 1956, sayı: 9332].

9 — Maarif,

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6836 sayılı kanunla, 3007 sayılı kanunun 7 ve 8 nci maddeleri değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6837 sayılı kanunla, İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri hakkındaki 1702 sayılı Kanunun 2517 ve 3313 sayılı kanunlarla muaddel 3 üncü maddesinin (A) fıkrasıyla aynı kanunun 1880 ve 2517 sayılı kanunlarla değiştirilen 3 üncü maddesinin 5991 sayılı kanunla tadil edilen (B) fıkrasının değiştirilmesi hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

10 — Maaş ve Teşkilât,

§ Kabul buyurulan 30/1/1956 tarih ve 6650 sayılı Kanunla, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Adliye Vekâleti kısmında değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 7 Şubat 1956, sayı: 9227].

§ Kabul buyurulan 30/1/1956 tarih ve 6651 sayılı kanunla, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanu-

na bağı (1) sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Adliye Vekâleti kısmında değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 7 Şubat 1956, sayı: 9227].

§ Kabul buyurulan 3/2/1956 tarih ve 6654 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 inci maddesine bir fıkra eklenmiştir [Resmî Gazete, 8 Şubat 1956, sayı: 9228].

§ Kabul buyurulan 23/2/1956 tarih ve 6675 sayılı kanunla, Devlet Memur ve Hizmetlilerine Tahsisat Verilmesine dair 6211 sayılı Kanunun bazı madde ve hükümlerinde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 28 Şubat 1956, sayı: 9245].

§ Kabul buyurulan 24/2/1956 tarih ve 6676 sayılı kanunla, Vatanî hizmet karşılığı maaş alanlarla emekli, dul ve yetim maaşı bağlanmış olanlara tahsisat verilmesi kararlaştırılmıştır [Resmî Gazete, 28 Şubat 1956, sayı: 9245].

§ Kabul buyurulan 28/2/1956 tarih ve 6686 sayılı kanunla, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Umum Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 1 Mart 1956, sayı: 9247].

§ Kabul buyurulan 2/4/1956 tarih ve 6711 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 78 inci maddesi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 11 Nisan 1956, sayı: 9282].

§ Kabul buyurulan 16/4/1956 tarih ve 6724 sayılı kanunla, Maaş Kanununa ek 4379 sayılı kanunun birinci ve ikinci maddeleri değiştirilmiş ve bu kanuna bazı geçici maddeler eklenmesine dair 5585 sayılı kanuna muvakkat madde ilâve edilmiştir [Resmî Gazete, 20 Nisan 1956, sayı: 9290].

§ Kabul buyurulan 2/5/1956 tarih ve 6726 sayılı kanunla, Maarif Vekâleti Kuruluş Kadrolariyle Merkez Kuruluş ve görevleri hakkındaki 2287 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair olan 4926 sayılı kanuna bağı kadro cetvellerinde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 8 Mayıs 1956, sayı: 9303].

§ Kabul buyurulan 2/5/1956 tarih ve 6727 sayılı kanunla, Maarif Vekâleti Kuruluş Kadrolariyle Merkez Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 2287 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair olan 4926 sayılı kanuna ek kanun mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 8 Mayıs 1956, sayı: 9303].

§ Kabul buyurulan 2/5/1956 tarih ve 6728 sayılı kanunla, Maarif Vekâleti Kuruluş Kadrolariyle Merkez Kuruluş ve görevleri hakkındaki 2287 sayılı kanunda değişiklik yapılmasına dair 4926 sayılı kanuna bağlı kadro cetvellerinde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 8 Mayıs 1956, sayı: 9103].

§ Kabul buyurulan 9/5/1956 tarih ve 6730 sayılı kanunla, Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti Teşkilât ve Memurları Kanununa bazı hükümler eklenmesine ve 4258 sayılı kanuna bağlı kadro cetvellerinde değişiklik yapılmasına dair olan 4862 sayılı kanuna bağlı (1) ve (2) sayılı cetvellere kadro ilâve edilmiştir [Resmî Gazete, 17 Mayıs 1956, sayı: 9309].

§ Kabul buyurulan 22/6/1956 tarih ve 6740 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa muvakkat bir madde eklenmiştir [Resmî Gazete, 29 Haziran 1956, sayı: 9345].

§ Kabul buyurulan 22/6/1956 tarih ve 6741 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 53 üncü maddesine bir fıkra eklenmiştir [Resmî Gazete, 29 Haziran 1956, sayı: 9345].

§ Kabul buyurulan 22/6/1956 tarih ve 6745 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 75 inci maddesi tadil edilmiş ve bu kanuna bir geçici madde eklenmiştir [Resmî Gazete, 29 Haziran 1956, sayı: 9345].

§ Kabul buyurulan 25/6/1956 tarih ve 6752 sayılı kanunla, Orman Umum Müdürlüğü teşkilâtına dair 3818, 3904 ve 6223 sayılı kanunlara bağlı cetvellerde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 30 Haziran 1956, sayı: 9346].

§ Kabul buyurulan 25/6/1956 tarih ve 6453 sayılı kanunla, Köy Ebeleri ve Köy Sağlık Memurları Teşkilâtı yapılmasına ve 3017 numaralı Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti Teşkilât ve Memurin Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair 4459 sayılı kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrası tadil edilmiştir [Resmî Gazete, 30 Haziran 1956, sayı: 9346].

§ Kabul buyurulan 25/6/1956 tarih ve 6755 sayılı kanunla, Maarif Vekâleti kuruluş kadrolarile merkez kuruluşu ve görevlerine dair 2287 sayılı kanunda değişiklik yapılması hakkındaki 4926 sayılı kanuna bağlı (1) sayılı cetvele bazı kadrolar eklenmiştir [Resmî Gazete, 30 Haziran 1956, sayı: 9346].

§ Kabul buyurulan 25/6/1956 tarih ve 6756 sayılı kanunla, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü kısmında değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 30 Haziran 1956, sayı: 9346].

§ Kabul buyurulan 27/6/1956 tarih ve 6760 sayılı kanunla, Vakıflar Umum Müdürlüğü vazife ve teşkilâtı hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 30 Haziran 1956, sayı: 9346].

§ Kabul buyurulan 4/7/1956 tarih ve 6766 sayılı kanunla, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair olan 3656 sayılı kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Emniyet Umum Müdürlüğü kısmında değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 11 Temmuz 1956, sayı: 9355].

§ Kabul buyurulan 4/7/1956 tarih ve 6772 sayılı kanunla, Devlet ve ona bağlı müesseselerde çalışan işçilere ilâve tediye yapılması ve 6452 sayılı kanunla 6212 sayılı kanunun 2. nci maddesinin kaldırılması kararlaştırılmıştır [Resmî Gazete, 11 Temmuz 1956, sayı: 9355].

§ Kabul buyurulan 6/7/1956 tarih ve 6773 sayılı kanunla, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Ziraat Vekâleti kısmında değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 13 Temmuz 1956, sayı: 9357].

§ Kabul buyurulan 11/7/1956 tarih ve 6795 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 64 üncü maddesinin tadiline dair hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 18 Temmuz 1956, sayı: 9361].

§ Kabul buyurulan 13/7/1956 tarih ve 6799 sayılı kanunla, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair olan 3656 sayılı kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin 4665 ve 6012 sayılı kanunlarla değiştirilen Hariciye Vekâleti kısmına bazı kadrolar ilâvesi hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 18 Temmuz 1956, sayı: 9361].

§ Kabul buyurulan 13/7/1956 tarih ve 6800 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa muvakkat bir madde ilâve edilmiştir [Resmî Gazete, 18 Temmuz 1956, sayı: 9361].

§ Kabul buyurulan 16/7/1956 tarih ve 6807 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa muvakkat bir madde eklenmiştir [Resmî Gazete, 24 Temmuz 1956, sayı: 9363].

§ Kabul buyurulan 16/7/1956 tarih ve 6808 sayılı kanunla, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanu-

na bağı (1) sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Dahiliye Vekâleti kısmında değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 24 Temmuz 1956, sayı: 9363].

§ Kabul buyurulan 16/7/1956 tarih ve 6810 sayılı kanunla, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağı (1) sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Dahiliye Vekâleti vilâyet memurları kısmına ilâve yapılması hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 24 Temmuz 1956, sayı: 9363].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6842 sayılı kanunla, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 32. nci maddesine bir fıkra eklenmiştir [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6843 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 8. nci maddesinin (h) fıkrası değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6851 sayılı kanunla, Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti Teşkilât ve Vazifelerine dair 2825 sayılı kanunun bazı maddelerinde ve bu kanuna ek 6410 sayılı kanunun 3. ncü maddesiyle aynı kanuna bağı (1) sayılı ve 6815 sayılı kanuna bağı (2) sayılı cetvellerde değişiklik yapılmasına ve 2825 sayılı kanuna bazı maddeler eklenmesine dair hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

11 — Malî,

§ Kabul buyurulan 1/2/1956 tarih ve 6653 sayılı kanunla, yabancı memleketlerle muvakkat mahiyette modüs vivendiler ve ticaret anlaşmaları akdi ve bunların şümulüne giren maddelerin gümrük resimlerinde değişiklikler yapılması ve anlaşmaya yanaşmayan devletler muvaredatına karşı tedbirler alınması hususunda Hükûmete salâhiyet verilmiştir [Resmî Gazete, 7 Şubat 1956, sayı: 9227].

§ Kabul buyurulan 15/2/1956 tarih ve 6665 sayılı kanunla, Umumi ihtiyaçlar için hariçten madenî su boruları ile aksam ve teferruatından gümrük resmi alınmamasına dair olan 2268 sayılı kanunun 5365 sayılı kanunla değiştirilen 1 inci maddesinde değişiklikler yapılmış ve mezkûr kanuna muvakkat bir madde ilâve edilmiştir [Resmî Gazete, 24 Şubat 1956, sayı: 9242].

§ Kabul buyurulan 29/6/1956 tarih ve 6764 sayılı kanunla 50 milyon liralık iç istikraz akdi hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 4 Temmuz 1956, sayı: 9349].

§ Kabul buyurulan 29/6/1956 tarih ve 6767 sayılı kanunla Harçlar Kanununun 125. nci maddesinin değiştirilmesi kararlaştırılmıştır [Resmî Gazete, 4 Temmuz 1956, sayı: 9349].

§ Kabul buyurulan 11/7/1956 tarih ve 6797 sayılı kanunla, 150 milyon liralık madenî ufaklık Para bastırılması hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 18 Temmuz 1956, sayı: 9361].

§ Kabul buyurulan 13/7/1956 tarih ve 6802 sayılı kanunla, Gider Vergileri Kanunu mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 23 Temmuz 1956, sayı: 9362].

§ Kabul buyurulan 13/7/1956 tarih ve 6803 sayılı kanunla, Fevkalâde vaziyet dolayısıyla bazı vergi ve resimlere zam icrasına ve bazı maddelerin mükellefiyet mevzuuna alınmasına dair 3828 sayılı kanunun 10. ncu maddesine bir fıkra ilâvesi hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 18 Temmuz 1956, sayı: 9361].

§ Kabul buyurulan 13/7/1956 tarih ve 6804 sayılı kanunla, İç İstikraz Akdi hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 18 Temmuz 1956, sayı: 9361].

§ Kabul buyurulan 16/7/1956 tarih ve 6806 sayılı kanunla, Temsil Ödeneği Kanununun birinci maddesine bir fıkra ilâve edilmiştir [Resmî Gazete, 24 Temmuz 1956, sayı: 9363].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6838 sayılı kanunla, 5423 sayılı Esnaf Vergisi Kanununun kaldırılması ve 5421 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadili ve bazı maddelerine fıkralar ilâvesi hakkındaki 6582 sayılı kanunun bazı maddelerinin tadili ve bu kanuna bazı hükümler ilâvesine mütedair hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6850 sayılı kanunla Milletlerarası Finansman Kurumuna katılmak için Hükûmete Salâhiyet verilmiştir [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

12 — Müteferrik,

§ Kabul buyurulan 9/1/1956 tarih ve 6634 sayılı kanunla, gayri-menkul Kiraları hakkındaki Kanunun muvakkat 1 inci maddesinin Ç fıkrası değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 14 Ocak 1956, sayı: 9207].

§ Kabul buyurulan 25/1/1956 tarih ve 6643 sayılı kanunla, Türk

Eczacıları Birliği Kanunu mer'iyete konmuştur [Resmî Gazete, 2 Şubat sayı: 9223].

§ Kabul buyurulan 30/1/1956 tarih ve 6652 sayılı kanunla, Tesçil Edilmeyen Birleşmeler ile Bunlardan Doğan Çocukların Cezasız Tesçil edilmesine dair hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 7 Şubat 1956, sayı: 9227].

§ Kabul buyurulan 3/2/1956 tarih ve 6655 sayılı kanunla, Karayolları yapımı için girişilecek sâri taahhüt işlerinde kullanılmak üzere bono ihracına yetki verilmesi hakkındaki 6344 sayılı kanunun birinci maddesi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 8 Şubat 1956, sayı: 9228].

§ Kabul buyurulan 3/2/1956 tarih ve 6656 sayılı kanunla, yenden yapılacak su işleri için gelecek yıllara sâri taahhütlere girişilmesine mezuniyet verilmesi hakkındaki 3132, 4100, 4649, 5259 ve 6089 sayılı kanunlara ek 6425 sayılı kanunun 1 inci maddesi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 8 Şubat 1956, sayı: 9228].

§ Kabul buyurulan 6/2/1956 tarih ve 6658 sayılı kanunla, 5434 sayılı kanunun 133 üncü maddesiyle yürürlükten kaldırılan Askerî Malûllerin Terfilerine dair olan 551 sayılı Kanuna göre araziye müstahak olup da henüz bu haklarını arazi olarak alamayanların istihkaklarının nakten ödenmesine dair hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 13 Şubat 1956, sayı: 9232].

§ Kabul buyurulan 6/2/1956 tarih ve 6659 sayılı kanunla, 3339 sayılı kanunun mer'iyet müddeti uzatılmıştır [Resmî Gazete, 13 Şubat 1956, sayı: 9232].

§ Kabul buyurulan 15/2/1956 tarih ve 6660 sayılı kanunla, Güzel Sanatlarda fevkalâde istidat gösteren çocukların Devlet tarafından yetiştirilmesi hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 24 Şubat 1956, sayı: 9242].

§ Kabul buyurulan 15/2/1956 tarih ve 6662 sayılı kanunla, Maden Kanununun 150 nci maddesinin (n) bendi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 24 Şubat 1956, sayı: 9242].

§ Kabul buyurulan 15/2/1956 tarih ve 6664 sayılı kanunla, Taş ocakları muamelâtının tedviri ve varidatının tahsilinin vilâyet hususî idarelerine ait olduğu hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 24 Şubat 1956, sayı: 9242].

§ Kabul buyurulan 28/2/1956 tarih ve 6684 sayılı kanunla, 6/7 Eylül 1955 tarihinde İstanbul ve İzmirde vukubulan hâdiselerde zarar görenlerin zararlarının ödenmesi hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 1 Mart 1956, sayı: 9247].

§ Kabul buyurulan 28/2/1956 tarih ve 6685 sayılı kanunla, 6/7 Eylül hâdiselerinden zarar görenlere yapılacak yardımların vergi muafiyeti ve bu zararlar dolayısıyla 5432 sayılı kanununun 260 ve 299 uncu maddelerinin tatbikine karar verilmiştir [Resmî Gazete, 1 Mart 1956, sayı: 9247].

§ Kabul buyurulan 28/2/1956 tarih ve 6688 sayılı kanunla, 3/3/1954 tarihli ve 6309 numaralı Maden Kanununun 156 ncı maddesi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 3 Mart 1956, sayı: 9249].

§ Kabul buyurulan 26/3/1956 tarih ve 6696 sayılı kanunla, Muhafazasına lüzum kalmayan evrak ve vesaitin imha edilmesi hakkında hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 4 Nisan 1956, sayı: 9276].

§ Kabul buyurulan 30/3/1956 tarih ve 6706 sayılı kanunla, Ordu mensuplarıyla Emniyet Umum Müdürlüğü ve Gümrük Muhafaza ve Muamele Sınıfı kadrolarında çalışanlara birer er tayını verilmesi hakkındaki 4367 sayılı kanununun 4684 sayılı kanunla değiştirilen birinci maddesile 4367 sayılı kanununun 3 üncü maddesinin (A) fıkrası değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 4 Nisan 1956, sayı: 9276].

§ Kabul buyurulan 2/4/1956 tarih ve 6710 sayılı kanunla, Hafta Tatili hakkındaki Kanunun 3 üncü maddesi tadil edilmiş ve 4 üncü maddesine bir fıkra eklenmiştir [Resmî Gazete, 11 Nisan 1956, sayı: 9282].

§ Kabul buyurulan 2/4/1956 tarih ve 6716 sayılı kanunla, 3546 sayılı Şûrayı Devlet Kanununa Ek Kanun onanmıştır [Resmî Gazete, 10 Nisan 1956, sayı: 9281].

§ Kabul buyurulan 18/4/1956 tarih ve 6725 sayılı kanunla, Jet Tayyareciliği Uçuş Hizmetleri Tazminat Kanunu onanmıştır [Resmî Gazete, 27 Nisan 1956, sayı: 9295].

§ Kabul buyurulan 6/6/1956 tarih ve 6731 sayılı kanunla, Millî Korunma Kanununun bazı maddeleri tadil edilmiştir [Resmî Gazete, 11 Haziran 1956, sayı: 9329].

§ Kabul buyurulan 22/6/1956 tarih ve 6739 sayılı kanunla, Telsiz Kanununun 31 inci maddesi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 29 Haziran 1956, sayı: 9345].

§ Kabul buyurulan 22/6/1956 tarih ve 6742 sayılı kanunla, Askerî öğrencilerden başarı gösteremiyenler hakkında 30 Mayıs 1949 tarih ve 5401 sayılı kanunun 3 üncü maddesi tadil edilmiştir [Resmî Gazete, 29 Haziran 1956, sayı: 9345].

§ Kabul buyurulan 22/6/1956 tarih ve 6746 sayılı kanunla, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Eskişehir, Kırklareli, Konya ve Denizli vilâyetlerinde 1955 - 1956 yılında tabii âfetlerden zarar görenlere yapılacak yardım hakkında hükümler vaz'edilmiştir [Resmî Gazete, 29 Haziran 1956, sayı: 9345].

§ Kabul buyurulan 22/6/1956 tarih ve 6747 sayılı kanunla, Şeker Kanunu mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 29 Haziran 1956, sayı: 9345].

§ Kabul buyurulan 25/6/1956 tarih ve 6751 sayılı kanunla, Millî Korunma Kanununun 4648 sayılı kanunla tadil edilmiş olan 6 ncı maddesinin ikinci bendine bir fıkra ilâve edilmiş, X uncu bendi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 30 Haziran 1956, sayı: 9346].

§ Kabul buyurulan 25/6/1956 tarih ve 6757 sayılı kanunla, Kırık-kale yapısı 81 milimetrelilik 2000 aded piyade havan mermisi Libya Devletine hibe edilmiştir [Resmî Gazete, 30 Haziran 1956, sayı: 9346].

§ Kabul buyurulan 27/6/1956 tarih ve 6761 sayılı kanunla, Toplantılar ve gösteri yürüyüşleri hakkında hükümler vaz'edilmiştir [Resmî Gazete, 30 Haziran 1956, sayı: 9346].

§ Kabul buyurulan 4/7/1956 tarih ve 6767 sayılı kanunla, Gayrimenkul Kiraları hakkındaki 6570 sayılı kanunun 3. ncü maddesine bir fıkra ile bir bent eklenmesine karar verilmiştir [Resmî Gazete, 11 Temmuz 1956, sayı: 9355].

§ Kabul buyurulan 4/7/1956 tarih ve 6768 sayılı kanunla Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar hakkındaki Kanunun 4.ncü ve 5.nci maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna muvakkat iki madde eklenmesi kararlaştırılmıştır [Resmî Gazete, 11 Temmuz 1956, sayı: 9355].

§ Kabul buyurulan 4/7/1956 tarih ve 6770 sayılı kanunla, Pasaport Kanununun 14. ncü maddesinin (B) bendine bir fıkra eklenmiştir [Resmî Gazete, 11 Temmuz 1956, sayı: 9355].

§ Kabul buyurulan 4/7/1956 tarih ve 6771 sayılı kanunla, Millî Müdafaa Vekâleti iskân ihtiyaçları için sarfiyat icrası ve bu vekâletçe

kullanılan gayrimenkullerden lüzumu kalmıyanların satılmasına salâhiyet verilmesi kararlaştırılmıştır [Resmî Gazete, 11 Temmuz 1956, sayı: 9355].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6776 sayılı kanunla, Ankara'nın Ege Mahallesinde bulunan 4872 ada, 1 parsel numaralı arsanın satışı hakkında hükümler vaz'edilmiştir [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6778 sayılı kanunla, Askerî Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığına bağlı işçilere mesken yaptırımları için borç para verilmesine dair olan 6096 sayılı kanunun 6302 sayılı kanunla muaddel birinci maddesinin değiştirilmesi hakkında hükümler vaz'edilmiştir [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6780 sayılı kanunla, Anıt-Kabir'in her türlü hizmetlerinin Maarif Vekâletince ifasına dair hükümler vaz'edilmiştir [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Kabul buyurulan 8/6/1956 tarih ve 6786 sayılı kanunla, 2514 sayılı Divanı Muhasebat Kanununa Ek Kanun onanmıştır [Resmî Gazete, 14 Haziran 1956, sayı: 9332].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6792 sayılı kanunla, Islahı Hayvanat hakkındaki 904 sayılı Kanunun, 37. nci maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna muvakkat bir madde eklenmesi hakkında hükümler vaz'edilmiştir [Resmî Gazete, 17 Temmuz 1956, sayı: 9360].

§ Kabul buyurulan 13/7/1956 tarih ve 6805 sayılı kanunla, Ankara'da İstatistik Umum Müdürlüğü binası yaptırılması için gelecek yıllara geçici taahhütlere girişilmesi hakkında hükümler vaz'edilmiştir [Resmî Gazete, 18 Temmuz 1956, sayı: 9361].

§ Kabul buyurulan 16/7/1956 tarih ve 6809 sayılı kanunla, Devlet Orman İşletme ve Fabrikalarının Tomruk ve Kereste Piyasa Satışları hakkında hükümler vaz'edilmiştir [Resmî Gazete, 18 Temmuz 1956, sayı: 9361].

§ Kabul buyurulan 16/7/1956 tarih ve 6811 sayılı kanunla, Ordu Mensuplarıyla Emniyet Umum Müdürlüğü ve Gümrük Muhafaza ve Muamele Sınıfı Kadrolarında Çalışanlara Bir Er Tayını Verilmesi hakkındaki 4367 sayılı Kanuna Ek kanun mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 24 Temmuz 1956, sayı: 9368].

§ Kabul buyurulan 16/7/1956 tarih ve 6815 sayılı kanunla, Sınır, Kıyı ve Kara Sularımızın Muhafaza ve Emniyeti ve Kaçakçılığın Men'i ve Takibi işlerinin Dahiliye Vekâletine Devri hakkında hükümler vaz'edilmiştir [Resmî Gazete, 24 Temmuz 1956, sayı: 9363].

§ Kabul buyurulan 27/8/1956 tarih ve 6821 sayılı kanunla, «Atom Enerjisi Komisyonu Kurulması hakkında Kanun» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 4 Eylül 1956, sayı: 9398].

§ Kabul buyurulan 29/8/1956 tarih ve 6829 sayılı kanunla, Kaçakçılığın Men ve Takibine dair 1918 sayılı kanunun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair hükümler vazedilmiştir [Resmî Gazete, 7 Eylül 1956, sayı: 9401].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6844 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Ege Elektrik Türk Anonim Ortaklığı arasında Demirköprü Hidro-Elektrik tesislerinin devrine müteallik olarak aktedilen Mukavele tasdik edilmiştir [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6845 sayılı kanunla, Demiryolları ve Limanları inşaatı için gelecek yıllara sâri taahhütlere girişilmesi hakkındaki 3262, 3813, 4643 ve 5075 sayılı kanunlara ek kanun mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

§ Kabul buyurulan 1/9/1956 tarih ve 6846 sayılı kanunla, Kaçakçılığın Men ve Takibine dair olan Kanunun bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına ve bu kanuna ek bir madde ilâvesine dair hükümler vaz'edilmiştir [Resmî Gazete, 10 Eylül 1956, sayı: 9403].

13 — Nafia,

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6785 sayılı kanunla, İmar Kanunu mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 16 Temmuz 1956, sayı: 9359].

14 — Ziraî,

§ Kabul buyurulan 25/1/1956 tarih ve 6642 sayılı kanunla, Nebatları Hastalık ve Zararlı Böceklerden Koruma Kanununun 3 üncü maddesi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 2 Şubat 1956, sayı: 9223].

§ Kabul buyurulan 25/6/1956 tarih ve 6754 sayılı kanunla, 3788 sayılı Çay Kanununun 5748 sayılı kanunla muaddel 4 üncü maddesinin

(B) fıkrası ile Çay Kanununa ek 6133 sayılı kanunun 1 inci maddesi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 30 Haziran 1956, sayı: 9346].

§ Kabul buyurulan 9/7/1956 tarih ve 6777 sayılı kanunla, Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması hakkındaki 3573 sayılı kanunun sakız ve nevilerile harnupluklara da teşmiline dair hükümler vaz'edilmiştir [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Kabul buyurulan 31/8/1956 tarih ve 6831 sayılı kanunla, Orman Kanunu mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 8 Eylül 1956, sayı: 9402].

B) T. B. M. M. KARARLARI :

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 11/1/1956 tarih ve 1951 sayılı kararla, eski İktisat ve Ticaret Vekili Sıtkı Yırcalı, Maliye Vekili Hasan Polatkan ve Devlet Vekili, Başvekil yardımcısı ve Hariciye Vekâleti Vekili Fatin Rüştü Zorlu haklarında tahkikat icrasına başlanmıştır [Resmî Gazete, 16 Ocak 1956, sayı: 9208].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 23/1/1956 tarih ve 1954 sayılı karara göre, Hâkimler Kanununun 62 nci maddesinin tefsirine mahal olmadığına karar verilmiştir [Resmî Gazete, 1 Şubat 1956, sayı: 9222].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 23/1/1956 tarih ve 1955 sayılı karara göre, Hava Sınıfı Mensuplarına verilecek Zamlar ve Tazminler hakkındaki 3485 sayılı kanunun 4334 sayılı kanunla değişen 14 üncü maddesinin tefsirine mahal olmadığına karar verilmiştir [Resmî Gazete, 1 Şubat 1956, sayı: 9222].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 27/1/1956 tarih ve 1956 sayılı kararla, Türk Tabipleri Birliği Kanununun 7 nci maddesinin tefsiri hakkındaki talep reddedilmiştir [Resmî Gazete, 3 Şubat 1956, sayı: 9224].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 8/2/1956 tarih ve 1958 sayılı karara göre, Eski Devlet Vekili Mükerrerrem Sarol hakkında tahkikat icrası kararlaştırılmıştır [Resmî Gazete, 13 Şubat 1956, sayı: 9232].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 29/2/1956 tarih ve 1960 sayılı kararla Eski İktisat ve Ticaret Vekili Sıtkı Yırcalı, Maliye Vekili Hasan Polatkan ve Devlet Vekili, Başvekil yardımcısı ve Hariciye Vekâleti Vekili Fatin Rüştü Zorlu haklarında tahkikat yap-

mak üzere kurulan Muhtelit Encümenin vazife müddeti uzatılmıştır [Resmî Gazete, 2 Mart 1956, sayı: 9248].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 29/2/1956 tarih ve 1961 sayılı kararla, İstanbul'da ilân edilmiş olan Örfî İdare müddeti uzatılmıştır [Resmî Gazete, 2 Mart 1956, sayı: 9248].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 16/4/1956 tarih ve 1962 sayılı kararla, Eski Devlet Vekili Mükerrerem Sarol hakkında tahkikat yapmak üzere kurulan Muhtelit Encümenin vazife müddeti uzatılmıştır [Resmî Gazete, 20 Nisan 1956, sayı: 9290].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 4/5/1956 tarih ve 1964 sayılı kararla, Umumî Hıfzısıhha Kanununun 209 uncu maddesinin tefsirine mahal görülmemiştir [Resmî Gazete, 15 Mayıs 1956, sayı: 9307].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 7/5/1956 tarih ve 1965 sayılı kararla Eski İktisat ve Ticaret Vekili Sıtkı Yırcalı, Maliye Vekili Hasan Polatkan ve Devlet Vekili, Başvekil yardımcısı ve Hariciye Vekâleti Vekili Fatin Rüştü Zorlu hakkında tahkikat yapmak üzere kurulan Muhtelit Encümenin vazife müddeti uzatılmıştır [Resmî Gazete, 10 Mayıs 1956, sayı: 9305].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 7/5/1956 tarih ve 1966 sayılı kararla, İş Kanununun 5518 sayılı kanunla muaddel birinci maddesinin tefsirine mahal görülmemiştir [Resmî Gazete, 15 Mayıs 1956, sayı: 9307].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 20/6/1956 tarih ve 1971 sayılı kararla, Eski İktisat ve Ticaret Vekili Sıtkı Yırcalı, Maliye Vekili Hasan Polatkan ve Devlet Vekili, Başvekil yardımcısı ve Hariciye Vekâleti Vekili Fatin Rüştü Zorlu'nun gerek cezaî ve gerekse malî herhangi bir mes'uliyetleri bulunmadığı kararlaştırılmıştır [Resmî Gazete, 23 Haziran 1956, sayı: 9340].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 2/7/1956 tarih ve 1972 sayılı karara göre Vakıflar Kanununun 44 üncü maddesinin tefsirine lüzum ve mahal olmadığına karar verilmiştir [Resmî Gazete, 10 Temmuz 1956, sayı: 9354].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 2/7/1956 tarih ve 1973 sayılı karara göre Devlet Şûrası Kanununun ikinci

maddesinin (F) fıkrasının tefsirine mahal olmadığına karar verilmiştir [Resmî Gazete, 10 Temmuz 1956, sayı: 9354].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 6/7/1956 tarih ve 2016 sayılı karara göre, 4992 sayılı kanuna ek 5107 sayılı kanunun 2. nci maddesinin tefsirine lüzum ve zaruret olmadığına karar verilmiştir [Resmî Gazete, 13 Temmuz 1956, sayı: 9357].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 11/7/1956 tarih ve 2023 sayılı karara göre, münhal bulunan meb'usluklar için bu sene de ara seçimi yapılmamasına karar verilmiştir [Resmî Gazete, 14 Temmuz 1956, sayı: 9358].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 13/7/1956 tarih ve 2024 sayılı karara göre, Arazi Kanununun 101. nci maddesinin tefsirine mahal olmadığına karar verilmiştir [Resmî Gazete, 24 Temmuz 1956, sayı: 9363].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 16/7/1956 tarih ve 2025 sayılı karara göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarına 15 Ağustos 1956 tarihine kadar ara verilmesine karar verilmiştir [Resmî Gazete, 25 Temmuz 1956, sayı: 9364].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 15/8/1956 tarih ve 2027 sayılı karara göre, Van Vilâyetinin Özalp kazasından 32 vatandaşın bilâmuhakeme öldürülmesi hâdisesinde dahli olanlar hakkında tahkikat icrasına dair hükümler kabul edilmiştir [Resmî Gazete, 18 Ağustos 1956, sayı: 9385].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 15/8/1956 tarih ve 2026 sayılı karara göre, 6290 sayılı kanunun 4. ncü maddesindeki «Teminatın verildiği tarihten başlamak üzere» kaydının bu kanunun mer'iyete girmesinden evvel 5383 sayılı kanunun 24 üncü maddesine tevfikân tekrar ihracı kaydile muvakkaten yurda ithal edilen eşyanın vergileri için alınan teminat mektuplarındaki faiz şartına teşmil edilip edilmeyeceği hususunun tefsirine mahal olmadığına karar verilmiştir [Resmî Gazete, 20 Ağustos 1956, sayı: 9386].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 1/9/1956 tarih ve 2029 sayılı karara göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarına 1 Kasım 1956 tarihine kadar ara verilmiştir [Resmî Gazete, 6 Eylül 1956, sayı: 9400].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 16/

11/1956 tarih ve 2030 sayılı karara göre, Van Vilâyetinin Özalp kazasından 32 vatandaşın bilâmuhakeme öldürülmesi hâdisesinde dahli olanlar hakkında tahkikat yapmak üzere teşkil olunan Muhtelit Encümenin vazife müddeti uzatılmıştır [Resmî Gazete, 23 Kasım 1956, sayı: 9465].

§ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ittihaz buyurulan 10/12/1956 tarih ve 2031 sayılı kararla, Dahilî Nizamnamenin 174 üncü maddesinin tefsirine mahal görülmemiştir [Resmî Gazete, 15 Aralık 1956, sayı: 9484].

D) NİZAMNAMELER :

§ Vekiller Heyetinin 28/12/1955 tarih ve 4/6379 sayılı karariyle, 1219 sayılı kanunun 9 uncu maddesi gereğince Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince hazırlanıp Devlet Şûrasının tetkikinden geçmiş olan «Tababet İhtisas Nizamnamesi» mer'iyete konmuştur [Resmî Gazete, 20 Ocak 1956, sayı: 9212].

§ Vekiller Heyetinin 28/12/1955 tarih ve 4/6404 sayılı karariyle, 19/7/1955 tarihli ve 4/5592 sayılı kararname ile mer'iyete konulmuş olan «At Yarışları Nizamnamesi» nin 4 üncü ve 39 uncu maddelerinin tadiline dair Nizamname mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 21 Ocak 1956, sayı: 9213].

§ Vekiller Heyetinin 23/12/1955 tarih ve 4/6333 sayılı karariyle 20/11/1953 tarihli ve 4/1831 sayılı kararname ile mer'iyete konulmuş olan «Vakıf Zeytinlik, İncirlik, Narenciye ve Meyvalıkların Satış Şekli hakkındaki Nizamname» nin 18 inci maddesinin A fıkrasını değiştiren Nizamname mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 23 Ocak 1956, sayı: 9214].

§ Vekiller Heyetinin 31/1/1956 tarih ve 4/6566 sayılı karariyle, «Nakdî Tazminat Nizamnamesi» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 14 Şubat 1956, sayı: 9233].

§ Vekiller Heyetinin 5/1/1956 tarih ve 4/6457 sayılı karariyle, Türk Hava Kurumu Nizamnamesinde değişiklik yapılmıştır [Resmî Gazete, 29 Şubat 1956, sayı: 9246].

§ Vekiller Heyetinin 7/2/1956 tarih ve 4/6630 sayılı karariyle, «Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Sağlık Yardım Sandığı Nizamnamesi mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 12 Mart 1956, sayı: 9256].

§ Vekiller Heyetinin 10/3/1956 tarih ve 4/6891 sayılı karariyle,

«İspirtolu İçkilerin Vasıflarıyla Bira Fabrika ve İmalâthanelerinin Kontrol ve Muayeneleri hakkında Nizamname» mer'iyete konulmuştur (Resmî Gazete, 27 Nisan 1956, sayı: 9295).

§ Vekiller Heyetinin 21/3/1956 tarih ve 4/6999 sayılı kararıyla, Gıda Maddelerinin ve Umumî Sağlığı İlgilendiren Eşya ve Levazımın Umumî Vasıflarını Gösteren Nizamnamenin bazı madde ve fıkralarını tadil eden ve 133 üncü maddesine bir fıkra ilâve eden ve bazı madde ve fıkralarını ilga eden Nizamname, mer'iyete girmiştir [Resmî Gazete, 28 Nisan 1956, sayı: 9296].

§ Vekiller Heyetinin 18/5/1956 tarih ve 4/7310 sayılı kararıyla, «Barut ve Patlayıcı Maddelerle Silâh ve Teferruatının ve Av Malzemesinin Sureti Murakabesine dair Nizamname» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 14 Eylül 1956, sayı: 9407].

§ Vekiller Heyetinin 19/6/1956 tarih ve 4/7490 sayılı kararıyla «Tehlikeli Eşyanın Ticaret Gemileriyle taşınması hakkındaki Nizamname» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 17 Temmuz 1956, sayı: 9360].

§ Vekiller Heyetinin 4/7/1956 tarih ve 4/7571 sayılı kararıyla «İcra ve İflâs Kanununun tatbikatına dair Nizamnamenin bazı maddelerinin tadili ve bazı maddelerinin ilgası hakkında Nizamname» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 30 Temmuz 1956, sayı: 9368].

§ Vekiller Heyetinin 19/6/1956 tarih ve 4/7517 sayılı kararıyla, «Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Memur ve Hizmetlilerine verilecek Harcırah hakkındaki Nizamname» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 11 Ağustos 1956, sayı: 9379].

§ Vekiller Heyetinin 3/8/1956 tarih ve 4/7713 sayılı kararıyla, «Serbest Bölge Nizamnamesi» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 16 Ağustos 1956, sayı: 9383].

§ Vekiller Heyetinin 9/8/1956 tarih ve 4/7797 sayılı kararıyla, «Maden İşletmelerinde Alınacak Emniyet Tedbirleri hakkındaki Nizamnamenin 411 nci maddesinin son fıkrasının kaldırılmasına dair Nizamname» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 11 Eylül 1956, sayı: 9404].

§ Vekiller Heyetinin 9/8/1956 tarih ve 4/7799 sayılı kararıyla, «İzmir Limanı Nizamnamesinin muaddel 50. nci maddesinin değiştirilmesine dair Nizamname» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 12 Eylül 1956, sayı: 9405].

§ Vekiller Heyetinin 5/10/1956 tarih ve 4/8090 sayılı kararıyle, «İnhisarlar Umum Müdürlüğü Teşkilâtının Teftiş ve Murakabe Usulleri ve Memur ve Hizmetlileri hakkındaki Nizamname» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 10 Kasım 1956, sayı: 9454].

§ Vekiller Heyetinin 2/11/1956 tarih ve 4/8232 sayılı kararıyle, «Toprak Mahsulleri Ofisi Kefalet Sandığı Nizamnamesi» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 28 Kasım 1956, sayı: 9469].

§ Vekiller Heyetinin 2/11/1956 tarih ve 4/8208 sayılı kararıyle, «Ankara Polis Enstitüsü ile Polis Okulları Nizamnamesi» nin 8 ve 14 üncü maddeleriyle 41 inci maddesinin (e) bendi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 11 Aralık 1956, sayı: 9480].

§ Vekiller Heyetinin 14/12/1956 tarih ve 4/8436 sayılı kararıyle «Antep Fıstığı İhracatının Denetlenmesine dair Nizamname» nin ikinci maddesi değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 31 Aralık 1956, sayı: 9497].

E) TALİMATNAMELER :

§ Vekiller Heyetinin 7/2/1956 tarih ve 4/6629 sayılı kararıyle «Ordu Malı Teftiş Talimatnamesi» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 17 Mart 1956, sayı: 9261].

§ Vekiller Heyetinin 15/2/1956 tarih ve 4/6725 sayılı kararıyle, «Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Talimatnamesi» nin bazı maddeleri tâdil edilmiş ve bazı maddeler eklenmiştir [Resmî Gazete, 29 Mart 1956, sayı: 9271].

§ Vekiller Heyetinin 10/3/1956 tarih ve 4/6845 sayılı kararıyle «Ordu Sicil Talimatnamesi» nin 1, 4, 14, 15 ve 16 ncı maddeleri değiştirilmiştir [Resmî Gazete, 14 Nisan 1956, sayı: 9285].

§ Vekiller Heyetinin 21/3/1956 tarih ve 4/7003 sayılı kararıyle, «Denizcilere mahsus Kıyafet Talimatnamesi» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 4 Ağustos 1956, sayı: 9373].

§ Vekiller Heyetinin 27/3/1956 tarih ve 4/7020 sayılı kararıyle, «Süt ve mamullerinin istihsal ve satışına mahsus mahal ve levazım ile süt veren hayvanların yaşadıkları ve sağıldıkları yerlerin sıhhi şartlarının tesbitine dair talimatname» mer'iyete konulmuştur [Resmî Gazete, 30 Nisan 1956, sayı: 9297].

§ Vekiller Heyetinin 21/4/1956 tarih ve 4/7136 sayılı kararıyle,

belirtmek için kullanılmasının ismin gasbı mı olduğu, yoksa şahsiyet haklarına tecavüz mü teşkil ettiği sorusunun amelî bir değeri bulunmadığı düşünülebilirse de, MK.'umuz isim üzerindeki hakkı şahsiyet haklarının umumî himayesine müteallik hükümlerden (bak. MK. mad. 23, 24) ayrı olarak nizamlamıştır (bak: MK. mad. 25). Bunun pratik neticesi manevî tazminat dâvasında ortaya çıkmaktadır. Malûm olduğu üzere, şahsiyet hakkına tecavüz sebebiyle MK.'un 24. maddesine dayanılarak açılacak olan manevî tazminat dâvasında hem zararın ve hem de kusurun hususî surette ağır olması şarttır (MK. mad. 24, BK. mad. 49) ⁹. Halbuki ismin ihlâli sebebiyle açılacak olan manevî tazminat dâvasında sadece, «kusurun vücudu ve isme yapılan tecavüzün, manevî tazminat talebini haklı göstermesi kâfidir» ¹⁰.

A. M. A.

D) İŞ HUKUKU KARARLARI :

Temyiz Mahkemesi Tevhidi İçtihad Hukuk Kısmı Umumi Heyetinin
15.5.1957 tarih ve E.B/K. 10 sayılı kararı

Temyiz Mahkemesi Ticaret Dairesinin 6/4/1953 tarih, 2055 esas, 1083 karar sayılı kararı ile 28/5/1954 tarih 54/2997 E. 4369 K. sayılı kararı arasındaki mübâ-yenetin halli gerekli görülmekle toplanan tevhidi içtihad hukuk kısmı umumî heyetinde keyfiyet müzakere olundu:

Ticaret dairesinin ilk kararı, İş Kanununun 13 üncü maddesine müsteniden

Dr. M. Regamey, La Protection de la personnalité en droit civil (Lausanne 1929, thèse), s. 22; *Dr. H. Nottarp*, Bürgerliches Recht, Allgemeiner Teil (Hannover 1948), s. 41; *L. Barassi*, Istituzioni di diritto civile, 4. bası (Milano 1948), s. 80; *De Cupis*, Il Diritto all'identità personale, parte prima, Il Diritto al nome (Milano 1949), s. 18 ve müt.; *Dr. P. Tuor* (fr. ter. *H. Deschenaux*), Le Code civil suisse, Exposé systématique, 2. bası (Zürich 1950), s. 79; *Dr. H. Lehmann*, Allgemeiner Teil des BGB., 7. bası (Berlin 1952), s. 387. İsim üzerindeki hakkın mahiyetini başka şekilde izah eden görüşler hususunda toplu bilgi için ezcümle bak: *Dr. C. Mironesco*, Le Nom des personnes en droit comparé (Paris 1933, thèse), s. 24 ve müt.; *Atabek*, a.g.e., s. 9 ve müt; *Dr. H. Paas*, Das Pseudonym (Köln 1935, Dissertation), s. 21, 22; *Aisslinger*, a.g.e., s. 17 ve müt. Ayrıca krş: *A. von Tuhr*, Der Allgemeine Teil des Deutschen Bürgerlichen Rechts, I (Leipzig 1910), s. 148, 444.

9) Bak: *Egger*, a.g.e., s. 312 - 313.

10) *Velidedeoğlu*, yukarıda not 5'de a.g.e., s. 124. Ayrıca bak: *Egger*, a.g.e., s: 326.

işçiye ödenmesi gereken kıdem tazminatının hesap ve tediyesinde primlerin ve yemek gibi aynı ödemelerin nazara alınamayacağı yolundaki İstanbul 14 üncü Asliye Hukuk Mahkemesinin 5/3/1953 tarih ve 59/3066 sayılı kararının tasdikına mütedairdir. İkinci karar ise, kıdem tazminatının hesabında ücretin bir parçasını teşkil eden prim, aile zammı ve yemek bedeli gibi ödemelerin nazara alınması icap ettiği yolunda İstanbul 11 inci Asliye Hukuk Mahkemesince verilmiş olan 23/9/1953 tarih, 691/320 sayılı kararın tasdikına taallük eden bir karardır.

Yapılan müzakerelerde yekdiğerine mübayeneti açık bulunan bu iki karardan sonuncunun kanun hükümlerine daha uygun bulunduğu neticesine varılmıştır. Söyle ki: İş Kanununun 32 inci maddesine müsteniden tanzim olunan asgari ücretlerin tesbitine aid Yönetmeliğin birinci maddesinde işçi ücreti: (... Aynı mahiyetteki işlerde işçilere normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve işçinin normal gıda, mesken, giyim, sağlık, yakacak ve aydınlatma gibi zarurî ihtiyaçlarını karşılayabilecek kifayette olan bir ücret) olarak tarif edilmiştir. Binaenaleyh, bu tarifin şümulüne giren hususlara taallük eden tediyeler, gerek nakden, gerekse aynen yapılmış olsun ücret mefhumuna dahil bulunmaktadır. Zira aynı ödemelerde işçinin hizmetine mukabil verilen bir ıvazdan başka bir şey değildir. İşçiye verilen prim ise, vasıf veya miktar bakımından sureti mahsusada iyi olan bir hizmetin karşılığı olarak verilen munzam bir ıvaz (Arthur Nikisch, Arbeitrecht, 1951 Tübingen sah. 134) olması itibarile ücretin bir nevi'dir.

Ücret mefhumuna giren bu unsurların her bir tam iş yılı için on beş günlük ücret tutarında olmak üzere ödenmesi gereken kıdem tazminatının hesabında nazara alınmamasını icap ettiren bir kanun hükmü veya muhik bir sebep de mevcut değildir.

Her ne kadar İş Kanununun 19 uncu maddesinde ücretin tedavülü mecburî para ile ödeneceği bildirilmekte ise de; bu hüküm, kıdem tazminatına esas olacak ücretin ancak para ile yapılan ödeme olacağını kabul etmek için sebep teşkil etmez. Zira, bu hükmün kanuna konuluş sebebi, ücretin en mühim kısmının para olarak ödetilmesini temin suretiyle işverenin paradan başka ödemelerle işçinin menfaatini halele uğratmasını önleme düşüncesidir. Kıdem tazminatı, muayyen müddetli olmıyan iş akidlerinde işinde sebat göstermiş olan ve akde aykırı hareketinden başka bir sebeple işinden ayrılan işçiye malî menfaat sağlayarak işçilerin işlerinde sebat etmelerini teşvik maksadiyle kabul edilmiştir ki, ücret mefhumu dar bir şekilde tefsir edildiği takdirde hesaba esas tutulacak miktar ve binnetice kıdem tazminatı azalacağından bu halde kıdem tazminatı müessesesi kanuna konuluş gayesine gereği gibi ulaştırılmış olmaz. Bu sebeplerle kıdem tazminatına esas tutulacak ücret mefhumunun geniş bir tefsire tâbi tutulması icap ettiği ve İş Kanununun 19 uncu maddesinde geçen ücretin sadece ücretin esas kısmı olduğu neticesine varılmaktadır.

Netice: İşçinin gıda, mesken, sağlık, yakacak ve aydınlatma gibi zarurî ihtiyaçlarını karşılayacak kifayette olmak üzere iş karşılığında para veya ayın olarak yapılan ve arızî olmıyan her türü ödemelerin ve bu arada hususî surette iyi olan bir hizmetin karşılığı olarak ödenen primlerin veya bu mahiyetteki yıllık ikramiyelerin İş Kanununun 13 üncü maddesine göre hükmedilecek kıdem tazminatının hesabına esas olan ücret mefhumuna dahil bulunduğuna ve Ticaret Dairesinin bu yoldaki son içtihadının kanuna uygun bulunduğuna 15/5/1957 tarihinde ittifakla karar verildi.

Kararın tahlili :

- I. Kıdem ikramiyesi ve tevhidî içtihat kararlarının mahiyeti —
 II. Meselenin vazı — III. Temyiz Mahkemesinin evvelki
 içtihadı — IV. Mevzuat ve Doktrin — V. Kararın mesnetleri
 ve vazettiği şartlar — VI. Netice.

I

Teşriî sahada çeşitli safhalardan geçen ve kanaatımızca henüz kat'î şeklini almamış bulunan işçinin kıdem ikramiyesi, tatbikatta pek çok ihtilâflara sebebiyet veren iş hukukumuzun önemli problemlerinden biridir. Bu önem, işçiye göre sosyal bakımdan, işverene göre iktisadî ve malî bakımdan kendisini gösterirken; hukuk tekniği ve içtimaî adalet bakımlarından da ihmal edilemez bir ehemmiyeti haizdir. Filhakika 1948 yılı aralık ayından 1957 yılı Mayıs ayına kadar Temyiz Mahkememiz bu mevzuda dördüncü tevhidî içtihat kararını ittihaz etmiş bulunmaktadır. Bir hukuk müessesesinin kazaî yoldan bu kadar geniş bir şekilde ve çeşitli cephelerden tefsiri pek azına müyesser olmuştur. Bu husustaki kararlarının hepsinde Yüksek Mahkememiz, ölçüsünü gayet müvazeneli bir şekilde kullanmış, içtimaî adalet düşüncesini tarafların karşılıklı menfaatlerine ve hukuk tekniği ve mantığının icaplarına göre âyarlıyabilmiştir.

Filhakika 3.11.1948 tarihli ve 11/7 sayılı tevhidî içtihat kararı, kıdem tazminatına hak kazanmak için iş akdini fesheden tarafın haizi ehemmiyet olmadığını ve kıdem müddetinin hesabında İş Kanununun yürürlüğe girmesinden evvelki mesainin de nazara alınması gerektiğini kabul etmekle kanunun mantığına ve içtimaî adalet icaplarına uygun bir tefsir tarzı ittihaz etmiş; 14.12.1949 tarihli ve 19/15 sayılı tevhidî içtihat kararı mücbir sebep (ve bhusus Millî Korunma Kanununa müsteniden Hükümet tarafından bir işletmeye elkonulması) ile hitama eren iş akitleri için kıdem tazminatı verilemeyeceğini, zira bu gibi hallerde fesih değil, fakat infisah mevzuubahis olduğunu içtihat ederek işverenin menfaatlerini yine hukuk tekniği ile telif eylemiş; nihayet 10.2.1954 tarihli ve 19/5 sayılı tevhidî içtihat kararı da eceli ile ölen işçilerin mirasçılara kıdem ikramiyesi verilmeyeceğini, zira ölüm ile akit feshedilmiş olmayıp kendiliğinden infisah etmiş bulunacağını düşünerek kanunun maksat ve ibaresini işveren lehine tefsir eylemiştir.

Yukarıya metnini koyduğumuz son kararında ise Temyiz Mahkemesi hukuk prensiplerini kanunî metinlere dayayarak işçi lehine bir

karar ittihaz ederken, işverenin de menfaatlerini gözden uzak bulundurmamış ve içtimaî adalet umdesini bir kerre daha tahakkuk ettirmeye muvaffak olmuştur.

II

Kararda mevzuubahis olan mesele nedir ?

İş Kanunumuzun 13 üncü maddesine göre: «İş akdinin.... feshedilmesi halinde.... her bir tam iş yılı için işçiye on beş günlük ücret tutarında bir tazminat verilir».

Bu hükümdeki «ücret tutarı» ötedenberi mahkemelerimizde ihtilâflara sebebiyet vermiş ve bu tâbire ne gibi unsurların ithal edilmesi icap ettiği münakaşa olunmuştur. Hakikaten işçi ücreti, bugün, bir tek ve basit bir rakamla ifade edilebilecek bir mefhum olmaktan çıkmıştır. İktisadî bakımdan «ücret» ne kadar mûdil ise, modern iş hukuku bakımından da hiç değilse o kadar mûdildir. Zira işçiye, işveren veya işveren vekili ile kararlaştırılan muayyen bir meblâğdan başka daha bir takım tediye yapılr. Bunlar aynî veya nakdî bir takım tâlî ivazlardır. Ezcümle primler, aylık veya yıllık ikramiyeler, pahalılık ve aile zamları; bir veya iki öğün yemek; giyecek, yakacak ve ısınacak eşyalar; tatil ücretleri; tedavi vasıta ve levazımatı; müesseseye ait nakil vasıtalarında bedava veya tenzilâtlı seyahat imkânı (Denizcilik Bankası, İstanbul İ.E.T.T. gibi); lojman tedariki; ev sahibi olma imkânlarının sağlanması, v.s., v.s. gibi birçok unsurlar temel ücrete ilâve edilir. İşte temel ücretin (*Salaire de base*) bu mütemmimleri ücret mefhumuna dahil olacak mıdır; yoksa işçinin kıdem ikramiyesi hesaplanırken sadece bu temel ücret mi nazara alınacaktır?

Mesele, işçi bakımından incelenirse, bilcümle mütemmimatın ücrete ithal edilmesi gerektiği düşünülebilir; bilâkis işveren tarafından incelenirse sadece temel ücretin esas olduğu, diğer unsurlar arızî bulunduğu ve bu itibarla nazara alınamayacağı neticesine varılabilir.

Bu iki görüş ve tahtında müstatir olan iki büyük menfaat çatışmasını nasıl halletmek mümkündür? Bu hususta evvelâ Temyiz mahkemesinin görüşünü belirtelim. Sonra kanun metinleri ile doktrini inceleyelim. Nihayet yukarıdaki tevhidî içtihat kararının dayandığı esaslarla vardığı neticeleri tahlil edelim.

III

1. Yukarıki tevhide içtihat kararının başında zikredilen Temyiz Mahkemesi Ticaret Dairesi kararlarından önce de aynı daire ücreti sadece temel ücret olarak kabul etmiş bulunuyor, diğer mevzuattaki hükümleri kıyasen ve aydınlayıcı nirengiler olarak nazara almağı reddediyordu. Filhakika Ticaret Dairesinin 12.5.1952 tarihli ve E. 1583/K. 2564 sayılı bir kararında aynen şöyle denilmektedir:

«5417 sayılı kanunun 21 inci ve 5502 sayılı kanunun 5 inci maddesindeki hükümler, münhasıran bu kanunun tatbikında nazara alınması gereken hükümler olup işçinin kıdem tazminatının hesabında adı geçen kanunların tatbiki mevzuubahis bulunmamasına ve 5518 sayılı kanunun 13 üncü maddesi hükümleri dairesinde muamele ifası icap etmesine göre bu yolda kıdem tazminatının hesabı ile tahakkuk edecek miktara hükmedilmek gerekirken hâdisede tatbik kabiliyeti bulunmayan kanunlara istinaden yazılı olduğu şekilde karar verilmesi yolsuz olup...» [Türk İctihatlar Külliyyatı. 1952/II, cilt 6, No. 1765, sah. 1215 - 1216].

Ticaret Dairesinin kıyasen tatbikini reddettiği 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanununun 21 inci maddesi, bu sigortanın prim matrahını teşkil edecek olan «ücretlerin aylık tutarına» dahil olan unsurları saymakta ve şöyle demektedir: «Sigortalılara verilen fazla mesai ücretleri, prim ve pahalılık zamları gibi yalnız ücret mahiyetindeki her türlü paralar, ücretlerin aylık tutarına dahildir».

5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun 5 inci maddesi de aynı hükmü harfiyen tekrarlamaktadır.

İşte Ticaret Dairesi, bu hükümlerin sadece sigortaya dahil mevadda kabili tatbik olduğunu bunun dışında ve ezcümle kıdem tazminatının hesabında bunların tatbik kabiliyeti bulunmadığını kat'î bir lisanla ifade etmektedir.

2. Tevhidi içtihat kararında, zikredilen aynı Ticaret Dairesinin 6.4.1953 tarihli ve E. 2055/K. 1803 sayılı kararı, aslında bir hüküm ihtiva etmemekte sadece İstanbul Asliye 14 üncü Hukuk Mahkemesinin bu husustaki bir kararını tasdik eylemektedir. Mezkûr Asliye Mahkemesi de çeşitli kanunları gözden geçirerek ve bu meyanda İhtiyarlık Sigortası Kanunu ile Hastalık ve Analık Sigortası Kanunlarını, ayrıca Gelir Vergisi Kanununun ücret unsurlarını bildiren 45 inci maddesindeki «Fazla mesai, prim vesair ayınlarla para ile temsil edilen menfaatleri» de zikrederek şu hükme varmaktadır: «Zikredilen haller, kıdem tazmi-

natında bahsedilen ücrete esas olamaz; benzerlikleri yoktur. Benzeri ise 5837 sayılı kanunun 9 uncu maddesinde yazılı olanıdır».

Mevzuubahis kanun «İşçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesi hakkında kanun» dur. Mezkûr kanunun 9 uncu maddesi şöyledir: «Fazla mesai karşılığı olarak alınan ücretler ve primler, iş yerinin aslî işçisi olarak normal çalışma saatleri dışında hazırlama, tamamlama, temizleme işlerinde çalışan işçilerin bu işlerden dolayı aldıkları ücretler, hafta tatili için verilen ücretlerin hesabında nazara alınmaz».

Hemen kayıt ve işaret edelim ki, kıdem ikramiyesinin hesabında nazara alınmayacak bir kanun varsa, o da işbu kanundur. Zira, bu kanun ile işçiye «hiçbir iş karşılığı olmaksızın» bir ücret bahşolunmaktadır. Bu böyle olunca, yani işçi hiçbir iş görmeden kendisine muayyen bir ücret verilince, tabiidir ki fazla mesai, hazırlama, tamamlama, temizleme işlerinden dolayı ödenen munzam ücret ve primler de verilmemek iktiza eder; zira bütün bunlar muayyen bir mesaiyi tazammun ederler. Kaldı ki, mahkemenin nazara aldığı 9 uncu maddenin yukarıki metni dikkatle okunursa iki nokta gayet açık olarak ortaya çıkar: Kanun, bu metinde diyor ki, fazla mesai ücretleri, primler vesaire işçinin aldığı ücrettir; bu bir! Fakat bunlar (aynen) «*hafta tatili için verilen ücretlerin hesabında nazara alınmaz*». Bu iki! Yani kanun vazı, ücret mütemmimi olan ve ücretten addedilmesi gereken bu unsurların sadece ve sadece hafta tatili ücretlerinin hesabında nazara alınmayacağını bildirmektedir. Kanunun mantığı ve âmir hükmü bu merkezde iken, tamamiyle istisnaî olan bu kaideyi hiçbir benzerlik arzetmeyen kıdem tazminatının hesabına yegâne mesnet yapmak hukukan ve mantıkan hatalıdır. İstisnalar, hele iş hukuku gibi sosyal bir hukuk branşında, mahallerine maksur olarak tefsir edilmek icap ederken; bunun teşmili vesair mevzuatın reddedilmesi sebebiyle kıdem ikramiyesi müessesesi çok yanlış bir çığıra sokulmuştur.

3. Tevhidi içtihat kararında bahsedilen İstanbul 11 inci Asliye Hukuk Mahkemesinin 23.9.1953 tarihli ve 691/320 sayılı kararını tasdik eden aynı Ticaret Dairesinin 28.5.1954 tarihli ve E. 2997/K. 4369 sayılı kararında ise «Kıdem tazminatının hesabında prim, aile zammı ve yemek bedeli gibi ödemeler, ücretin bir parçası olarak» nazara alınmış ve bu suretle eski içtihattan dönülmüştür.

IV

Bu son içtihat, gerek kanun hükümlerine ve gerek modern doktrinin görüşüne uygundur. Şöyle ki:

1 — Mevzuat :

a) Evvelâ bir noktayı aydınlatmak lâzımdır. İş hukukumuz mevzuatı, bir tek büyük kod'dan değil, fakat bir merkez İş Kanunu etrafında toplanan veya ondan iştikak eden birçok küçük kanun, nizamname ve talimatnamelerden mürekkeptir. Bunlardan birinin boşluğunu, diğerini nazara alarak doldurmak mümkün ve caiz midir? Yukarıki kararlarında Temyiz Mahkemesi Ticaret Dairesi buna menfî cevap vermiş ve ezcümle Sigorta Kanunlarının ücret anlayışını, İş Kanununda boşluk arzeden ücret anlayışına tatbik edilemeyeceğini bildirmiştir. Halbuki bu görüş kanaatımızca tamamen yanlış ve tehlikelidir. (*Türk İş Hukuku*) adlı kitabımızda belirttiğimiz gibi «İş hukukunun hususiliği itibarile, umumî hukuk kaidelerine tâlî bir yer ayırarak, tefsir edilecek hükmü «*sosyal mevzuatın bütünü içerisinde mütalâa eylemek* ve mezkûr hükmü bu kanunlara göre işbu mevzuatın iane ve yardımı ile tefsir etmek icap eder. Bu kanunlar arasındaki müşabehet bir metnin şumulünü tayine veya boşluğunu ikmale yardım etmelidir. Yoksa, bunlardan her birinin ayrı ve müstakil olduklarını, hükümlerinin ancak mahallerine maksur bulunduğunu beyan ederek tefsir yoluna gitmek hatalıdır. Ezcümle İş Kanununa göre, ücretin ne gibi unsurlardan mürekkep olacağını tayin etmek için pekâlâ Sigorta Kanunlarının ücreti tayin eden hükümlerinden istifade etmek mümkündür, hattâ lâzımdır» [*Saymen, Türk İş-Hukuku İstanbul 1954, sah. 77, No. 3*].

Hakikaten aynı kanun vazının iş akdi dolayısıyla bir ücret mefhumuna, tatil günlerinde işçilere verilecek ücret hususunda başka bir görüşe, sigorta primlerine matrah teşkil edecek ve ödeneklere esas olacak ücret hakkında yine başka bir anlayışa, nihayet vergilendirilecek ücret için de ayrı bir telâkkiye sahip bulunduğunu iddia etmenin ne kadar abes olduğu meydandadır. Bilâkis bütün bu kanunlardaki hükümleri nazara alarak bir manzume halinde bunları telif etmeğe ve kanun vazının hakikî görüşünü ortaya koymaya çalışmak lâzımdır. Bu suretle hem kanunların tefsiri kolaylaşmış, hem de tatbikleri hususunda türlü metotlar ve içinden çıkılamıyacak karışıklıklar, tezat ve iphamlar bertaraf edilmiş olur.

b) Bu nokta böylece kabul edilirse iş mevzuatımızdaki ücret unsurlarını belirten hükümleri gözönünde bulunduralım. Esasen Temyiz Mahkemesi yukarıki kararlarile tevhide içtihat kararında bunların en mühimlerini zikretmiş bulunuyor.

1. İş Kazalarıyla, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanununun muaddel 5 inci maddesine göre: «Sigortalılara verilen fazla mesai ücretleri ve her çeşit primlerle pahalılık zamları gibi yalnız ücret mahiyetindeki her türlü paralar, ücretin aylık tutarına dahildir».

Mezkûr maddeyi ahiren tâdil edilen 6917 sayılı ve 18.2.1957 tarihli kanuna göre: «Sigortalılara verilen her türlü paralar ücretlerin aylık tutarına dahildir. Şu kadar ki yolluklar, çocuk ve aile zamları, ölüm, doğum ve evlenme yardımları ile aynî yardımlar ve hususî kanunlarla işçi sigortaları primlerinden istisna edilen ödemeler, sigorta primlerinin hesabına esas tutulacak ücretlerin aylık tutarının tesbitinde nazara alınmaz.»

Bu hükümlere göre ve bilhassa son muaddel metne nazaran işçiye verilen her türlü paralar ücretten maduttur; ancak bazı unsurlar-ücrete dahil olmakla beraber - sigorta priminin hesabında istisnaen nazara alınmaz.

2. İhtiyarlık Sigortası Kanununun muaddel 21 inci maddesi de şöyledir. «Sigortalılarla işverenlerin ödeyecekleri primlerin hesabında sigortalılara tediye edilen ücretlerin aylık tutarı esas alınır.

«Sigortalılara verilen fazla mesai ücretleri, prim ve pahalılık zamları gibi yalnız ücret mahiyetindeki her türlü paralar, ücretlerin aylık tutarına dahildir».

Mezkûr kanunu lâğvedip yerine geçen 4.2.1957 tarihli ve 6900 sayılı Malûliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları Kanununun 34 üncü maddesi yukarıya dercettiğimiz 6917 sayılı kanun hükmünü aynen vazetmiştir. Yani «Sigortalılara verilen her türlü paralar, ücretlerin aylık tutarına dahildir. Şu kadar ki yolluklar, çocuk ve aile zamları, ölüm, doğum ve evlenme yardımları ile aynî yardımlar ve hususî kanunlarla işçi sigortaları primlerinden istisna edilen ödemeler, sigorta primlerinin hesabına esas tutulacak ücretlerin aylık tutarının tesbitinde nazara alınmaz».

3. Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun 5 inci maddesi, İhtiyarlık Sigortası Kanununun 21 inci maddesindeki hükmü aynen tekrarlamıştır. Ancak, bu kanunu ahiren tâdil eden 6901 sayılı ve 4.2.1957 tarihli kanun yeni hükmü keza aynen tekrarlamış bulunmaktadır.

4. Yukarıda metnini koyduğumuz ve mânasını bildirdiğimiz 5837 sayılı Ücretli Hafta Tatili Kanununun 1 ve 9 uncu maddelerini hatırlatmakla iktifa edeceğiz.

5. Borçlar Kanununun 323 üncü maddesi ücrete dahil olacak unsurların iş akdi, âdet ve kollektif mukavele ile tayin edileceğini bildirdik-

ten sonra 329 uncu maddenin 2 nci fıkrası, fazla mesai ücretinin de ücrete dahil olduğunu bildirmiştir.

6. Basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkında 5933 sayılı kanunun 14 üncü maddesi taraflar arasında kararlaştırılan ücretten başka, mukavele dışı işveren tarafından gazeteciye yazdırılan yazılar için ödenecek paranın da ücretten madut olduğunu bildirmektedir.

7. 6379 sayılı Deniz İş Kanunu 24 üncü maddesinde fazla mesai ücretlerini «ücret» mefhumu içine almıştır.

8. Yukarıki tevhide içtihat kararının dayandığı asgarî ücretlerin tesbitine mütaallik yönetmeliğin birinci maddesini de sadece hatırlatmakla iktifa edeceğiz.

9. Bunun gibi, gazetecilerin asgarî ücretlerinin tesbitine mütaallik talimatnamenin 2 nci maddesine göre: Asgarî ücret «gazeteciye bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve gazetecinin normal gıda, mesken, giyim, sağlık, yakacak ve aydınlatma gibi zarurî ihtiyaçlarını karşılayabilecek kifayette olan bir ücrettir». Aynı hüküm «Gemi adamlarının asgarî ücretlerinin tespitine müteallik talimatname» nin 2. maddesinde tekrarlanmıştır.

10. Fazla saatlerle çalışma nizamnamesinin 7 nci maddesi, İş Kanununun 37 nci maddesinin 3 numaralı bendine uygun olarak fazla mesaiye mukabil ödenecek paranın ücret mahiyetinde bulunduğunu kabul ve teyit etmektedir.

11. Hazırlama, tamamlama veya temizleme işleriyle aralı işler nizamnamesinin 12 nci maddesi, normal işçilere bu işler yaptırılınca kendilerine verilecek munzam paraların da ücretten sayılacağını bildirmektedir.

Bütün bu mevzuat herhangi bir munzam iş mukabili yapılan tediyelerin, her çeşit primlerin, çocuk ve aile zamları gibi ek ödeneklerin, aynî yardımların ücretten madut bulunduğunu açıkça göstermektedir.

2 — Doktrin :

Temyiz Mahkemesi tevhide içtihat kararında, primin tarifini vermek ve ücretin bir unsurunu olduğunu belirtmek için Alman doktrininin bir tek eserine atıf yapmış bulunmaktadır. Doktrine müracaat edilmesi ve mahkeme kararlarında zikrolunması yabancı memleketlerde sık

sık tesadüf olunan bir keyfiyet ise de, bizde bu yola birkaç sene-denberi girilmiş ve bu itibarla takdire şayan bulunmuştur [*Saymen*, Türk Medenî Hukuku, cilt 1, Umumî Prensipler, 2. bası, İstanbul 1956, sah. 122-124].

Bununla beraber, Alman doktrini nazara alınacaksa, zikrolunan eserden çok daha mühimleri bulduktan başka, Fransız ve İtalyan doktrininin neden gözönünde bulundurulmadığı da bir istifham olarak zihinlerde belirebilir. Ayrıca Türk hukukuna hâs bir mevzuda Temyiz Mahkemesinin Türk doktrinini de ihmal etmemesini gönül arzu ederdi. Şu kadar var ki bu meselenin tâ kendisi Türk doktrini tarafından ele alınmış ve müspet bir şekilde halledilmiş bulunmaktadır.

Primler vesaire gibi ödemelerin ücrete dahil olduğunu iktisatçılar gibi ¹ hukukçular da müttefiken kabul etmektedirler ². Biz de bu hususta nâçiz noktai nazarımızı şöyle belirtmiştik: «Bazı iş yerlerinde işçinin faaliyetini teşvik, umumiyetle bir başarı elde etmesini temin için ücrete munzam olarak bir de prim eklenir... Doktrinin müttefikan kabul ettiğine göre ³ prim, ücretin bir unsurudur; ne mahiyeti, ne de tâbi olduğu hukukî statü itibarile primle ücret arasında hiçbir fark yoktur... Bazı memleketlerde azamî ücret derpiş eden mevzuatın hükümlerini bertaraf etmek için başvuru olan bu sistem, memleketimizde başka çeşit kanuna karşı hiyle (veya muvazaa) olarak kullanılmaktadır. Ezcümle vergi mükellefiyeti ve bilhassa kıdem tazminatı bakımlarından işveren, işçiye çok düşük bir ücret ve yüksek prim vermektedir. Bu gibi hareketleri

1) *Dr. Cahit Talas*, «Ücret işçinin geliridir... Bunu tarif ederken, ona işçinin her türlü gelirini içine alacak bir genişlik vermeğe dikkat etmek lâzımdır... Ücreti yalnız para şeklinde ödenen bir meblâğ olarak dar mânada almamak lâzımdır. Filhakika işveren tarafından işçiye aynı olarak yapılan ödemeler de ücret içine girer ve ücretin bir parçasını teşkil eder... Diğer taraftan işçiye muayyen ücretinden gayri bir prim verilmekte veya teşebbüsün kârına iştirak eylemekte ise, bunlar da işçinin ücretinin bir unsuru olarak kabul olunmalıdır. Zira prim veya kâra iştirak işçinin teşebbüse yatırdığı bir sermayenin değil, doğrudan doğruya emeğinin bir karşılığıdır» [*İctimai İktisat Dersleri*, Ankara 1955, sah. 186].

2) *Dr. Reşat Atabek*, İş akdinin feshi, İstanbul 1938, sah. 180; *Saymen*, İşçinin kıdem tazminatı (Çalışma, sayı 12, sah. 54); *Sefa Ş. Erkün*, Tem. TD. 6.4.1953 tarihli yukarıda zikredilen karar hakkında tenkid notu (İst. Bar. Der. 1953, sayı 11, sah. 629); *Dr. Kemal Oğuzman*, Türk Borçlar Kanunu ve İş Mevzuatına Göre Hizmet «İş» akdinin feshi, doktora tezi, İstanbul 1955, sah. 253-254.

3) Fransız doktrini için: *Durand - Vitu*, Traité de Droit du Travail cilt 2. Paris 1950, sah. 689, Alman doktrini için: *Hueck - Nipperdey*, cilt I, § 40, sah. 210; *Kaskel*, sah. 181-182; *Lotmar*, cilt II, sah. 798; İtalyan doktrini için: *Barassi*, Diritto del Lavoro, cilt II, No. 248; *Borsi - Pergolesi*, Trattato di diritto del Lavoro, Padova 1939, cilt I, sah. 138, No. 299.

önlemek mahkemelere düşer ve yapılacak iş basittir: *Ücreti sadece mukavelede tayin edilen meblâğ olarak değil, fakat diğer mütemmim ve fer'ilerile birlikte nazara almak kâfidir.* Nitekim İşçi Sigortası Kanunları ücrete dahil olacak mütemmim unsurların nelerden ibaret bulunduğunu bildirmekte ve bu meyanda «her çeşit primlerle pahalılık» zamlarını sarih olarak kabul eylemektedir... İstismara mâni olan ve doktrinin ittifakla kabul ettiği bu görüş sigorta mevzuatımızda da yer almış bulunurken, Temyiz Mahkemesi hilâfına bir karar vermiş ve sigorta mevzuatından burada istifadeye imkân bulunmadığını içtihat eylemiştir. Her halde primin sabit olmaması, Temyiz Mahkemesini bu yolda bir karara sevk etmiştir; fakat parça başına hesaplanan ücret de sabit değildir. Kaldı ki böyle bir içtihat yerleşecek olursa suuniyet sahibi işverenlerin çeşitli hiylelerini destekler, hattâ onları bu yollara teşvik eder»⁴. Kıdem tazminatının hesaplanmasında da şöyle demiştik: «Ücretin miktarını da brüt olarak hesap etmek iktiza eder; yani işçinin fiilen eline verilen meblâğ değil, fakat kesintiler yapılmaksızın verilmesi iktiza eden meblâğdır. Bu, temel ücrettir. Buna ücret mahiyetinde olan primler, pahalılık zamları, evlilik zammı, çocuk zammı, devamlı ve müstakar bir mahiyet arz ediyorsa fazla mesai ücreti v.s. de ilâve edilmek lâzımdır»⁵.

Temyiz Mahkemesi, yukarıki tevhide içtihat kararile mevzuata ve doktrine uygun bir karar vermiş ve Ticaret Dairesinin evvelki kararları dolayısıyla izhar ettiğimiz endişeleri bu suretle bertaraf etmiş, hiyle ve istismar yollarını kapayarak işçi haklarını korumuştur.

V

1) Böyle bir neticeye varmak için Temyiz Mahkemesi birisi müspet, diğeri menfî iki esasa dayanmaktadır.

a — *Müspet esas*, İş Kanununun 32 nci maddesine müsteniden tanzim olunan asgarî ücretlerin tesbitine mütaallik yönetmeliğin 1.ci maddesindeki asgarî ücret tarifidir. Yukarıda da belirttiğimiz ve metnini naklettiğimiz bu hüküm, asgarî ücretin hesabına dahil olacak unsurları tesbit etmektedir. Yani işçiye asgarî geçimini temin edecek olan ücretleri tayine memur olan komisyonların nazara alacakları unsurları bu hüküm bildirmektedir. Bu itibarla, prim vesair ücret mütemmimatının ücrete dahil bulunup bulunmadığı hususunda kat'î bir burhan teşkil

4) Saymen, Türk İş Hukuku, İstanbul 1954, sah. 500-501, ayrıca sah. 520/a. 526/f.

5) Saymen, aynı eser, sah. 601/aa.

etmezse de ehemmiyetli bir karine ihtiva eder. Temyiz Mahkemesinin çok daha belîğ ve kat'î olan sosyal sigortalar mevzuatındaki ücret tariflerini nazara almamış olmasını izah etmek güçtür. Yüksek mahkemenin ihmalinden bahsolunamaz. Bu kanunların hâdiseye kabili tatbik olmadığını düşünmüş ise, İş Kanununun 19 uncu maddesindeki hükmü reddetmek için durumu nasıl münakaşa etmiş ise, bunları da aynı şekilde münakaşa edeceğinden şüphe edilmemelidir. Belki de Temyiz Mahkemesi asgarî ücretlerin tesbitine mütaallik yönetmeliği görüşünü desteklemek için kâfi görmüş ve başkaca delile müracaat etmeği faydalı bulmuştur. Eğer düşüncesi bu olmuş ise, biz aksi kanaatteyiz ve sigorta mevzuatındaki hükümlerin asgarî ücret yönetmeliğindeki hükümden daha mühim ve sarîh olduğunu düşünmekteyiz.

b — *Menfî esas*, ise işçinin ücretinin tedavülü mecburî para ile ödenmesini emreden İş Kanununun 19 uncu maddesidir. Bu hükmün hâdiseye ile alâkası olmadığını bildiren Yüksek Mahkeme şöyle demektedir: «Bu hüküm, kıdem tazminatına esas olacak ücretin ancak para ile yapılan ödeme olacağını kabul etmek için sebep teşkil etmez. Zira, bu hükmün kanuna konuluş sebebi, ücretin en mühim kısmının para ile ödetilmesini temin suretile işverenin paradan başka ödemelerle işçinin menfaatini halele uğratmasını önleme düşüncesidir.»

Başka bir ifade ile, İş Kanununun 19 uncu maddesi, ücretin tediye tarzını nizamlamaktadır; halbuki mevzuubahis olan problem ücrete ne gibi unsurların dahil bulunduğudur. Temyiz Mahkemesi haklı olarak bu hükmün içtihadına mevzu teşkil eden mesele ile alâkalı bulunmadığını bildirmiştir.

İşaret edelim ki: Toplulukla iş ihtilâflarını nihaî olarak halleden Yüksek Hâkem Kurulu da bir kararında ücrete dahil olan unsurları şu şekilde belirtmektedir: «İşyeri dahilî talimatnamesi mucibince işveren tarafından işçilere esas saat ücretlerine ilâveten, prim namı altında yapılan muhtelif tediyelelerin mevzuu ve mahiyetleri üzerinde yapılan tetkikat sonunda; bunlardan bir kısmının iş primleri veya idarî primler gibi bir kısmının esas saat ücretlerinden herhangi bir şekilde ayrı ve müstakil olarak mütalâa olunmasına imkân olmayan ve görülen işin mahiyetine ve bu işe tayin edilen ücretin tayin şekil ve unsurlarına göre *esas ücretten infikâk kabul etmiyen bir karakter* arzettiği ve bu itibarla fazla mesailerin tediyesine esas teşkil edecek *saat ücretlerinin hesabında bu primlerin de nazarı itibare alınması lâzım geleceği* ve (çocuk primi, evlilik primi)... gibi bir kısmının ise daha ziyade *bir sosyal yardım mahiyetinde* olup işçinin evlenmek, çocuk sahibi olmak gibi şahsî ve

içtimaî durumlarına bağlı bir mahiyet arz edip işçinin işi veya çalışması ile doğrudan doğruya bağlı bulunmadığı ve bu itibarla işçinin normal saat ücretlerinin hesabında bunların hariç bırakılması icap edeceği neticesine varılmış» tır⁶.

Görülüyor ki Yüksek Hâkem Heyeti bilcümle primleri ücretin mütemmimatından saymamış, bir iş karşılığı ödenen primlerle sosyal yardım mahiyetinde olan tediyeleleri (adı ve şekli ne olursa olsun) birbirinden ayırmıştır.

Böylece, ücretlerin kollektif bir şekilde âyarlanmasını temin eden Yüksek Hakem Heyeti içtihadı ile aynı ücretlerin ferdî olarak hesaplanmasını sağlayan Temyiz Mahkemesinin içtihadı birleşmiş ve çalışma nizamı içerisinde övünmeye değer bir ahenk meydana gelmiştir.

2) Ancak Temyiz Mahkemesi, işçiye yapılan bilcümle ödemeleri haklı olarak ücretten saymamakta ve bu hususta bazı şartlar aranmaktadır. Tevhidi içtihat kararının *netice* kısmı şöyledir: «İşçinin gıda, mesken, sağlık, yakacak ve aydınlatma gibi zarurî ihtiyaçlarını karşılayacak kifayette olmak üzere iş karşılığında para veya ayın olarak yapılan ve arızî olmayan her türlü ödemelerin... ücret mefhumuna dahil bulunduğuna...»

İbarenin «*olmak üzere*» ye kadar kısmı asgarî ücret yönetmeliğinin birinci maddesinin tekrarından ibarettir. Yukarıda belirttiğimiz gibi bu hüküm ücrete dahil unsurları belirtmekten ziyade, asgarî ücret komisyonlarına bu asgarî ücretleri tesbit ederken nazara alacakları faktörleri göstermektedir. Bu itibarla tevhidi içtihat kararının formülü bu bakımdan pek de muvaffak olmuş sayılamaz. Maamafih, yine kararda belirtildiği gibi «kıdem tazminatına esas tutulacak ücret mefhumunun geniş bir tefsire tâbi tutulması icap» ettiği prensipinin ışığı altında mezkûr formülü anlamak lâzımdır.

Ayrıca bir ödemenin veya ivazın ücrete dahil olduğunu kabul edebilmek için Temyiz Mahkemesi *iki şart* koşuyor.

a) İş karşılığında para veya ayın olarak yapılan ödemeler. İş akdinden doğan karşılıklı borçlardan biri işçinin emeği ve buna mukabil işverenin borcu da ücret tediyesidir. Binaenaleyh borçlar hukuku tekniği bakımından işverene ait borcun ifasının sebebi (*cansa*) işçinin borcunun ifasıdır, yani ücret tediyesinin sebebi işin görülmesidir. Maamafih ücret anlayışı, bugünkü modern iş hukukunda ferdî olmaktan ziyade

6) İş Uyuşmazlıkları Yüksek Hakem Kurulunun 24.5.1954 tarihli ve 1012-12-72/K. 394 sayılı kararı (RG. 25.8.1954, sayı 8786).

sosyal bir veçhe arzettiğinden, bu şartı işbu görüşe göre hafifletmek zaruridir. Nitekim mevzuatımızda da bazı hallerde iş görülmeksizin işçiye ücretinin verileceği bildirilmektedir. Ezcümle Borçlar Kanunumuzun 325. maddesi işverenin işi kabulden temerrüdü halinde işçiye «iş yapmağa mecbur olmaksızın mukaveledeki ücreti istiyebileceğini» bildirmekte; 328.maddesi de «uzun müddet için yapılan hizmet akdinde, işçi hastalıktan ve askerlikten veya bu gibi sebeplerden dolayı kusuru olmaksızın nisbeten kısa bir müddet için işi ifa edemediği takdirde o müddet için ücret istemeğe hakkı» olduğunu söylemektedir. Keza İş Kanunumuzun 15 ve 16 ncı maddelerinin III No.lı bentleri mücbir sebep tahtında iş ifa edilmediği takdirde işçiye bir hafta için yarım ücret verileceğini; 18 inci madde iş akdinin feshi ihbarı halinde iş arama izninden (bilhassa toptan olarak) istifade edecek olan işçinin ücretinin tediye olunacağını; hâlen tatbik kabiliyeti kalmamış olan 25 inci maddeye göre gebelik ve meslek hastalığı halinde muayyen müddetler için iş görülmeksizin ücretin yine tediye edileceğini bildirmektedir. Binaenaleyh «kanunî istisnalar mahfuz olmak kaydile» tevhide içtihat kararındaki formülü yumuşatmak zaruridir.

İlâve edelim ki, bu ödemelerin sadece ferdî iş akdinden mütevellit bulunması zarurî değildir. Dahilî talimatname; varsa, kollektif iş akdi, toplulukla iş ihtilâfı dolayısıyla varılan uzlaşma veya hakem heyeti kararı tek başlı iş ihtilâfı neticesi ittihaz edilen mahkeme kararı ücretin miktar ve unsurlarını tayin edebilir ve kıdem tazminatının hesabında bütün bunların nazara alınması zaruridir. Aynî ödemeler ile sair ivazların (ucuz veya parasız şehir içi nakliyeleri gibi) paraya tahvil edilerek kıymetlendirilmesi ve temel ücrete eklenmesi lâzımdır.

b) Arızî olmayan ödemeler. Temyiz Mahkemesi, haklı olarak, ücret mütemmimatının - ücret gibi - aynı vasıfta bulunmasını, yani devamlı, muntazam fasılalarla hâsıl olmasını; yani arızî, muhtemel ve muhtaralı bir mahiyet taşımamasını istemektedir. Filhakika, ücret (ve Temyizin kıstasına göre mütemmimatı) işçinin gelirini teşkil eder. Devrî périodique bir mahiyet arzeder; iş görüldükçe meydana gelen ve muntazam fasılalarla ifası talep olunan bir alacak karakterini haizdir. Bunun muhtevası değişik olabilir; ezcümle zamana göre ücret miktarı aşağı yukarı sabit iken, parça başına göre ücret (akord ücret) çıkarılan iş miktarına göre değişik olur. Fakat bu, ücretin mahiyetini haleldar edecek bir seciye taşımaz. Ücretin nakden tediyesi esas ise de, kısmen aynî tediye de mümkündür (B.K.m. 337). Ancak, bu ödemelerin ücret mahiyetini alabilmesi için muhakkak surette bir hizmetin karşılığı olması iktiza eder. Tevhidi içtihad kararının aradığı birinci şart da bu

idi. Zira ücret (ve mütemmimatı) iki tarafa borç tahmil eden (synallagmatique) akidlerdendir; ücret borcu, emek alacağını karşılığıdır. Şu halde emek mukabili olmayan bir takım ödemeleri — yukarıda da belirttiğimiz gibi — ücrete ithal etmeğe imkân yoktur. Ezcümle primler bir emek ve «hususî surette iyi olan bir hizmetin karşılığı» olduklarından ücretten maduttur. İşçinin kâra iştiraki de bu kabildendir. Keza komisyon ücreti, garson ve benzerlerinin yüzdelerile bahşişleri, fazla mesai ücretleri, hazırlama - tamamlama - temizleme işlerinden alınan ek ücretler, arızî olmayıp bir emek karşılığı ödenir.

Halbuki ikramiyelerde durum farklıdır. Zira, bu ikramiyeler ekseriya bir emek karşılığı değildir; işveren kendi iradesile lüzum gördüğü veya münasip bulduğu zamanlarda işçilere takdir edeceği miktarda bir meblâğ veya muayyen eşyalar tevzi eder. Meselâ bayramdan evvel elbise veya yiyecek tevzii, sene sonu bilânço hesaplarını müteakip nakdî bir teberru bu kabildendir. Bunlar arızî olup bir hizmet karşılığı olmadığından — ikramiye olsa bile — ücretten madut değildir⁷. Bunlar birer teberru mahiyetindedir. Bununla beraber ikramiyeler bazı hallerde emeğin mukabili olarak tezahür edebilir⁸. Bu takdirde bunun akidden, dahilî talimatnameden, kollektif iş akdinden veya kanundan⁹ meydana gelmesi haizi tesir değildir. İşte böyle bir vaziyettedir ki ancak ikramiye ücretin mütemmimi sayılır.

Nihayet bu tarife ve aranılan şartlara göre, tatil ve bayram ücretleri; pahalılık zammı; evlenme ve çocuk zamları birer sosyal yardım olup ücret sayılmamak iktiza eder. Bunlar her ne kadar arızî değilse de, bir hizmet mukabili bulunmamaktadır.

VI

Bu şartları vazetmekle Temyiz Mahkemesi tevhidî içtihat kararı işçilere yapılan bilcümle ödemelerin ve temin olunan menfaatlerin kâffesini değil, fakat bazılarının ücret sayılmasını ve kıdem ikramiyesinin ona göre hesaplanmasını sağlamıştır. Bu suretle hukuk ve adalete uygun bir karar ittihaz edilmiş, ahenkli ve müvazeneli, mevzuatla ve diğer kazaî kararlarla bağdaşmış bir sistem kurulmuştur.

F. H. S.

7) *Saymen*, Türk İş Hukuku, sah. 520/d.

8) *Durand-Vitu*, İsmi geçen eser, cilt II, sah. 686, No. 363; sah. 898; No. 476.

9) Son senelerde bu yolda bazı kanunlar ısdar edilmiştir.

III

Eser Tahlil ve Tenkitleri

Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer, *Kriminoloji*, İstanbul 1957, sh. 283.

Uzun yıllardanberi Kriminoloji sahasında değerli yayınlarla temayüz etmiş olan kıymetli meslekdaşım Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer, «Kriminoloji» adile neşreylediği muahhar eserile Hukuk literatürümüze kıymetli bir kitap ilâve etmiş bulunmaktadır.

Sayın profesörün bu eserinin, memleketimizde kriminolojiye ait olmak üzere neşredilen kitapların en başında zikredilmesini mümkün kılabilecek derecede bir mükemmeliyet arzylediğinde şüphe yoktur. Kitabının bir suç sosyolojisi eseri olmadığını ve fakat sosyolojik istikamette bir kriminoloji kitabı olduğunu ifade eyliyen sayın müellif, eserinin giriş kısmında kriminoloji ilmine ait umumî problemleri, metod meselelerini, suçun izahındaki çeşitli noktai nazarları tebarüz ettirmekte ve bunu müteakip suçun izahını, suçlunun şahsiyetini teşkil eden biyolojik, psikolojik, psişiyatrik ve psikanalitik âmiller ve hususile suçluyu ihata eden fizikî ve sosyal muhit cephesinden yapmaktadır.

Amerika ve Avrupa kriminoloji ilmine geniş bir yer veren, her bahiste memleketimiz realitelerine temas eden, incelenen muhtelif konular üzerinde müellifin şahsî görüşlerini de tebarüz ettiren eserin Türkiyede suçluluğun umumî gelişmesine taallûk eden kısmı ve hususile müellifin bu hususta ileri sürdüğü mülâhazalar dikkate değer bir ehemmiyet taşımaktadırlar.

Ceza hukukumuzun mühim bir boşluğunu dolduran bu kıymetli eseri okuyucularımıza tavsiye eylerken, onu vücade getiren muhterem müellifini de tebriki bir vazife telâkki ederiz.

R. G. O.

Ord. Prof. Dr. Recai G. Okandan, *Âmme Hukukumuzun Ana Hatları*, 1 inci kitap, Osmanlı Devletinin kuruluşundan inkirazına kadar, 1 inci cilt, 500 sh., 1957.

İstanbul Üniversitesinin Hukuk Fakültesi, Âmme Hukuku Ordinaryüs Profesörü, eski bir eserini bir az daha geliştirme ve genişletme tarzında ortaya koyduğu bu tetkik ile yüksek bilgi ve analiz kabiliyetini bir kere daha ispat etmiş oluyor.

On seneden fazla bir ara ile aynı mecmuada düşüncelerimi beyana sebep olmak gibi büyük bir zevki bir meslekdaşa tattırmış olmak, buna büyük bir haz ve yüksek bir iştiha ile girişen Üniversite mensubu için, cidden takdiri güç bir fırsat vermek demektir.

Zaten araştırmalar, mevzu dolayısıyla git gide daha etraflı bir saha kaplıyan dört büyük kısımda özetleneceğini müellif bize ilkten haber vermektedir (Önsöz - sah. 8). Şüphesiz ki, sayın üstad, daha ziyade bugünün realitelerini gözönünde tutarak bunlardan ilk ikisini «Tanzimattan evvel» ve «Tanzimat» diye isimlendirmiş... yoksa asıl adları «Devlet Teşkilâtı» noktasından ıslâhın lâzım görülmediği ile şiddetle hissedilmiş olması yani 17 nci yüz yılın ilk ve son yarısı olarak ayrılrsa memleketimiz haline daha muvafık olurdu.

Bununla beraber bu iki devir birbirini tamamlar, çünkü her ne kadar bariz farkları varsa da ilkin her ikisi dinî - Teokratik olmasından, sonra da her ikisi mutlak monarşiyi temsil edip yapılabilen yenilikler ancak hakan ile vezirleri ve etrafında bulunan mahdut kimselerin isteklerince yapıldıklarından bir devrim değil, bir ıslâh vasfı taşımaları ve bundan dolayı benzerlikleri her halde öök bulunmasından ileri gelmektedir.

Zaten sayın Dr. Okandan bunu görmüş ve bütün söylediklerimize eserinin bir çok yerinde işaret etmeyi de ihmal etmemiştir. Hususî hukuk, içine aldığı her iki büyük sahada maruf olan dinlerin - daha doğrusu bir din grubu diye telâkki edilmeleri, olaylara daha yakın bulunan Musa, İsa ve Muhammed A. S. dinlerinin tesiri altındadır. Her ne kadar mülkiyet hükümleri mümkün olduğu kadar yakınlaştırılmış ise de veraset, nikâh hattâ Aile hukuku büsbütün serbesttir: mercileri her cemaatin kendi kutsî teşkilâtıdır.

Devletin kuruluşunda görülen bu esas, şüphesiz Âmme Hukukuna — bir derece — tesir etmiştir. İşte bütün meselenin kilidi, Dr. Okandan'ın tâbiri ile anahtarı buradadır. Daha 15 inci sahifede «Teokrasi, Monarşi'nin mahiyeti üzerinde önemli bir tesir» yaptığını söyleyen sayın Profesör «İslâmiyet... halkın arzu ve iradesine de bir önem vermekte, bu gibi hususlarda halkla istişare lüzumunu da vazeylemekte ve herşeyde adaletin üstünlüğünü... kabul etmektedir» diye sahife 16 da maksadını gayet açık bir tarzda ortaya koyuyor. Başlangıçta, «Beşerî unsur bakımından mütecanis bir kütle» olarak bu doğan devlet «Bir İslâm - Türk Devleti... soyu Türk, dili Türkçe ve dini de İslâm olan fertlerden teşekkül eylediğini» göz önünde tutuyor. (Sahife 19). İlkin hanedanın, «yaş farkı göz önünde tutulmaksızın en liyakatli olanına» ve Fatih Mehmetten sonra babanın en büyük oğluna (1481 - 1617); Ahmet I den ve hattâ Mehmet IV den sonra da «Hanedanın en yaşlı erkek evlâdına» geçen Hakanlık içinde Hakanlar

git gide «devlet işleriyle bizzat meşgul, ... halkla şahsen temas eder ... dilekçeleri memnuniyetle kabul eder ... halkın işlerini kendilerinin de hazır buldukları Divanı Hümayun denilen müessesede bizzat rüyet eder» olmaktan uzaklaştılar (Sah. 24).

İşte bu farkları pek güzel bir sentezle göz önünde canlandıran sayın hoca bunun teorik olarak İslâm prensiplerine bağlı, fakat fiilî cepheden tecrübe ve ihtiyaçların birer neticesi bulunan müstakil bir yetki sahibi gözüken «Devlet Şefi», geniş selâhiyetli müstakil bir teşri organıdır demektedir» diyor.

Şüphesiz, Orhan zamanından beri her türlü vazifelerde artan faaliyet lüzumu, başta bir yüksek organın bulunmasını, yani Handan başka ikinci bir mes'ul idareci olmasını icap etmiştir. İlkin «Vezir» denilen, sonraları bir kaç kişi olmakla bir müratebeye bağlı bulunan fakat yine fiilen birincisi olup diğerlerinden üstünlüğü «Mühr-i Humayuna» sahip olmasıyla göze çarpan ve «Veziri Âzam», Kanunî Süleymandan itibaren de «Sadr-ı âzam» diye anılıp askerî ve mülkî hattâ iptidada kazaî meselelerde bile «sahibi ferman»¹ sayılan mezkûr organa düşen vazifeleri Nev-i efendi ile Asafnamede inceleyen Dr. Okandan pek güzel bir tarzda bunları özetlemiştir (Sa. 35 - 36).

Daha ziyade Ruhânî bir sıfatı var gibi görünen «Müfti-ül-Enâm» Kazıasker ve dolayısıyla Kadı ve Naip'lerin üzerinde mevcut olan nüfuzu dolayısıyla Sayın hocanın tâbirine göre «Veziriâzam ve vezirlerden sonra» büyük bir mevkie sahiptir. (Sa. 36). Daha sonraları öbür vezirlerden bile önemli gördüğümüz bu yeri muhafaza etmiş olmayı ülemânın reisi sayılmasına borçludur. Her ne olursa olsun durum fiilen bu merkezdedir.

Âmme hukukumuzda göre bir taraftan vezirler ile kazaskerler, — ekseriya paşa diye anılan — nişancı, yeniçeri ağası, baş defterdar ile kaptanpaşadan sonra beylerbeyi, (Anadolu ve Şikkısâni) defterdarları, reis efendi, çavuş başı, Sekbanbaşı, Miralem, Mirahir ile sancak beyleri ve molla sayılan kadılar divana gelirlerse de muayyen vazifeleri yapanlardan başkası ancak vezir yahut Rumeli beylerbeyi, nişancı, kazasker ve İstanbul kadısı yahut başdefterdar, yeniçeriağası ve kaptan paşa olursa söz alır. Onun için merasim için, divanlardan görüşenlerden başka konuşan on-altı kişiden fazla olmaz, hele çok kere üç beşi geçmezdi. Bütün bu sayılanları pek güzel toplayan sayın Profesör, on-yedinci yüz yılın ilk yarısından beri devlet işlerinde islâh lüzumunun fazlaca hissedilmeye başladığına işaretle Koçi Beyin meşhur olan risalesine *kısa bir göz gezdireceğini* bize haber veriyor (Sa. 42).

1) Tevkili Abdurrahman Paşa. - Kanunu Vüzerâ... (M.T.M. Say. 498 ve müt.).

Dördüncü Sultan Murat gibi değerli bir devlet reisine idare mekanizmasındaki görülen noksanları düzeltmek için, hangi yollardan gidilmesi gerek olduğunu geniş bir rapor halinde özetleyen bu risale, o zaman için pek önemli bir tanzimat programıdır: Bize, artık Mehmet IV ve Ahmet III, Mustafa III, Selim III gibi hükümdarlar ile Köprülüler, Nevşehirli, Alemdâr gibi vezirlerin himmetleriyle bunlara akıl ve öğüt veren bir hayli yardımcılarının sayesinde gitgide büyüyüp yayılan fakat yine pek dar bir muhite tesiri olabilen islâh cereyanının varlığını gösterir.

Koçi Bey eskiden «Padişahla vezirler arasında... sıkı bir tesanüt» bulunduğunu ve devlet teşkilâtı içinde yer alanların «Mevkilerini uzun zaman muhafaza ettiklerini... muayyen esaslara göre terfi» eyleyip «Kadınların halkın menfaatlarını koruduklarını» fakat, 1003 yani 1600 den beri, «Bu intizamın bozulduğunu... Şeyhülislâm ve kazaskerlerin sık sık azledildiklerini» ve nihayet yalnız dininde metaneti olan... *Kelâmı hakkı söyler* diyor, ve Sun-ullah efendiyi misal gösteriyor. (Sah. 44). Lâyihada bu durumun ilk sebebi olarak rüşvet, hatır (kayırmak) ile cehalet... sonradan beslediği adaletsizlik, teknik noksan gösterilir. En son — Âmme hukukuna bir şahsiyet veren — ve onu bir nezaket kuralı halinden çıkararak, mesuliyet ve denklik, teknikte kemâldir². İşte akın başlamıştır ve bundan sonrası daha ziyade bilgi genel kurallarına uyarak süresini dolduracak bir çalışmanın en esaslı kaynaklarda toplanmış tablosudur.

Bu *seziş* devrini kapayan, belki islâh yolunu müsbet hamlelerle açmış olan iki padişahın zamanları birbirine az çok benzemektedir. İlkin «Hükümdarın... ne olması lâzım geldiğini çok mükemmel bir şekilde idrâk eyliyen» Üçüncü Selim «nâsa hizmetin kendisi için bir safa» olduğunu her vakit söyler, «Meşveret usulünü» Devlet idaresine ithal eylemesi, Âmme hukukumuzda meşrûti idare lehinde... teşebbüs mahiyetini de arzetmekten» geri kalmaz, sizden rey benden infaz lâzım diyerek «Âmme hukuku bakımından veciz bir düstur ile» sözünü bağlar çok iyi niyetli bir Hakandır (Sa. 52 ve 54).

Fakat, çok kere görüldüğü gibi, hattâ «başkanlığı altında toplantıya çağırıldığı Meclisi Meşveretin ... kararlarından ve ... askerî sahada yapılması gereken ... yenilikler» den bir müsbet netice bile elde edilemedi. Profesör Enver Ziya Karal'ın Üçüncü Selim hakkında pek güzel söyleyip Sayın Dr. Okandan'ın bir kaç kere zikrettiği fikirlerinden biz de şunları nakil edelim: «Başarmak istediği yenilikler yolunda Şehid edildi. Ölümüyle

2) Careler sıra ile bunların mefhumu muhalifleri olsa yerinde görülmesi lâzım gelir: tarafsızlık, doğruluk ve ilim ile fenne riayet... bundan doğan sorumluluk, medeni cesarettir.

Nizam-ı Cedid islâhatı da durduruldu. Fakat gerçekte... Mahmut II. ve daha sonraları Abdülmecid... Nizam-ı Cedid zihniyetine dayanmaktan başka bir şey yapmış olmadılar»³.

İkinci Mahmut, zamanında yapılan teşebbüslerde daha ziyade muvafak olmuş görünmesinin başlıca sebebi, bunların belli bir hedefe dayanmalarındır. Hangi meselenin böyle bariz bir gayesi olmuş ise o, sona ermiş, hangisi muayyen bir olaya dayanmamış ise o, kuru lâfta kalmıştır. İşte, birinci kısımdaki araştırmalarını kapayacağı zaman, söylediğimiz analizi yüksek bir bilgi kudretiyle pek güzel özetliyen sayın Profesör, en fazla bu vardığımız sonuçları ele alıp konuyu aydınlatıyor. Misaller de getirerek «yeni Hükümdâr, İmparatorluğun gerek sosyal durumunda... gerek hukukî nizamında bir değişiklik yapılmasının elzem olduğu neticesine varmış... ilgili teşebbüslere girişmiştir.» diyor. (Sa. 57).

Alemdar'ın teşebbüsüyle merkeze davet edilen, o vakitki Feodal Muhalefeti temsil eden *âyan ve beylerin...* toplantılarından, Âmme Hukukumuzda büyük bir önem arzeden «Senedi İttifak» namındaki hukukî vesika meydana gelmiş, yedi maddeden mürekkep ve hukuken akdi ve karşılıklı bir taahhüt mahiyetinde görünen bu vesika... bir müsbet sonuç tevliid edememiş... hâkim bulunması gereken üstün bir hukukî düstur... objektif bir hukuk kaidesi mahiyetini alamadan, Alemdar Mustafa Paşanın vücudıyla birlikte ortadan kaldırılmıştı, diye büyük bir ülkünün ilk ifadesi olan bu senedi etraflı bir tarzda sebepleri ve neticesi itibariyle bize canlandıran sayın Profesör bunu daha ziyade Sultan Mahmudun gençlik çağında çevirdiği entrikalara atfeder görünür (Sa. 57, 58, 59).

Eski Rektör sayın Sıddık Sami Onar'ın — zaten kendi dedelerinden bulunan — Alemdar tarafından tanziminde büyük rol oynadığı bu senette Hükümet edenlerin fevkinde bir hukuk kaidesi mahiyeti görmesi her halde doğrudur: «İttifaknamenin bizi alâkadar edecek ciheti Padişahın ve Hükümetin iradesi üstünde bir Hukuk kaidesi yaratmağa matuf olmasıdır»⁴. Burada dikkat edilmesi gereken ifadede bulunan sehli mümtenedir. Sayın Üstad, «Yaratmış» değil, «yaratmağa matuf» olmasıdır, diyor. Böylece biraz önce bizim ve Profesör Dr. Okandan'ın da işaret ettiğimiz bu vesika-daki müsbet netice olmamasını kendisi de tasdik ediyor demektir. Sonra buna Ayan ne derece riayete mecbur ise, Sadarete öylece riayete mecbur olduğunu tebarüz ettiren eski Rektör, bizde «ilk Âmme Hukuku kaidesi Rumeli Ayanı'nın hem kendilerini ve hem de memleketi muhafaza kaygısından doğmuş ve akdi bir şekilde tecelli etmiştir» diyerek sözünü bitirmiş oluyor.

3) Karal, Selim III, ve Hattı Hümayunları, (Sa. 190).

4) Ordinaryüs Prof. Sıddık Sami Onar, İdare Hukuku, Sa. 141, 1945.

Belli bir gayesi bulunan hareketler işe çok kere, hiç olmazsa kısmen, istenilen neticeyi verdiğini görüyoruz; bunlardan başlıcaları yeniçerilerin ortadan kaldırılması ve biri adlî, diğeri idarî, salâhiyeti kendilerinde toplayan iki muavin meclisin kurulması, yazarın tâbirince «devlet ile milleti ilgilendiren ... hususların, ancak taallûk ettikleri bu müesseselerde müzakere edilerek karar altına alındıktan sonra icra mevkiine konulabileceği esası da kabul edilmiştir.» (Sa. 61) diye işlemeleri nizamnamelere bağlamasıdır.

Can ve mal emniyeti ve ilmî — yani dinî — Ceza Kanunu — belki de daha geniş bir hedef güttüklerinden — müsbet sonuçlar bakımından bu kadar önemli bir tesir gösterememişlerdir. Bir mes'ul kabine teşkili tasarısı da ancak bir derece netice vermiş, ayrılan vekâletlerin sorumluluğu ancak bir kaç safha geçirdikten sonra hükümdara karşı görülebilmıştır. «Aralarında ihtisasa müstenit bir vazife bölümü» bulunan ve devletin «fonksiyonlarının... ayrı müesseselere tevdi edilmesi... Memleketin hukukî prensiplere uygun idare edilmesi... pozitif Âmme Hukukumuzun tekâmülü bakımından» son derece mühimdir. Sayın Profesör Dr. Okandan ikinci kısma yani Tanzimata geçerken ihtar ettiği gibi «bütün bu teşebbüsler devlet ve idare makinasını bir nizama bağlamak... gayesiyle âmme hukukumuzda açılacak olan önemli bir devrin kaynak ve temellerini... teşkil etmektedirler (Sa. 65).

Her ne kadar Sultan Selim ile Mahmut devirleri ile Sultan Mecit ile Aziz devirleri arasında pek büyük bir fark yoksa da Âmme Hukuku sayın hocası, bunları ayırıp ikincileri tanzimat diye başka bir kısımda incelemekte belki haklı görülebilir: Çünkü bu ikinci çağda vezirler başta gelmek üzere *beşerî eleman*'ın tesiri her halde öncekinden çok üstündür. İşte «koca» diye anılan vehenüz altmış yaşını bulmadan vefat etmiş olmasına rağmen büyük elçi ve hariciye nazırı olarak gördüğü hizmetlerden sonra altı defa sadrazamlık etmiş bulunan Mustafa Reşit Paşa bunlardan ilki ve belki en önemlisidir (Sa. 67, 68 not). Sonraları Âli ve Fuat Paşalar tarafından devam olunan tanzimat diye adlandırdığımız ve ecnebilerin daha doğru bir görüşle islâhat dedikleri bu yazılı vesikalarla beliren hamleler bizi birkaç noktadan ilgilendirir: Birincisi her ne kadar yapılan yeniliklerde büyük bir dirayet göze çarpmada ise de işbu metinleri esaslı bir surette incelediğimiz zaman bunların, İdare Hukuku Ordünaryüs Profesörü Sayın Sıddık Sami Onar'ın dediği gibi ancak birer «auto-limitation» mahiyetinde olduklarını tasdik etmeye mecbur oluruz. Vakıa tarihçi Ahmet Lütfi merhum, Gülhanede Reşit Paşa tarafından, okunan 1839 Hattı Hümayunundan bahsederken bunun «Devleti Aliyyeyi, Tanzimatı

Hayriye gibi bir Kanunu Esasiye rapt ile» cümlesini kullanmıştır⁵. Fakat bu ifadedeki mâna kelimenin hukukî şekilde bir terim olmak üzere değil daha ziyade «Mutlak Umumu» gösterir bir yolda kullanıldığını derhal ortaya çıkarır. Halbuki Profesör Hüseyin Nail Kubalı Devlet Ana Hukuku Dersleri ismiyle 1946 da yazdığı eserin 51 inci sahifesinde, Gülhane Fermanında hukukî terim olarak «bir insan ve yurttaş hakları beyannamesi» karakteri görülüyor.

Şüphesiz ki, Sayın Profesörün bu sözleri, Gülhane Hattında Amerika ve daha sonra Fransa İnsan Hakları Beyannamelerinde görüldüğü gibi, madde madde özetlenmiş bir hukukî vesika mahiyeti vardır, tarzında tefsir edilemez: Çünkü Sultan Mecit fermanlarında bu şekil ancak kanun ve nizamname yollu neşrolunan vesikalarda bulunur. Burada maksat XIX. yüzyılın ortalarına doğru daha ziyade Avrupada hakim olduğu sezilen telâkkilere göre Devletlerin kendi hareketleriyle fertlere iyilik ve serbestlik getirebileceği düşüncesi, genel bir sıfat olarak Tanzimat çağı fermanlarında da görülür, demektir. Zaten bu hususlarda sayın yazar Dr. Okandan konuyu uzun uzadıya inceledikten ve meseleyi her taraftan, gerek bizim ve gerekse hakkımızda en güvenilecek eserleri olan Avrupalı yazı sahiplerinin⁶ dediklerimizi birer birer elekten geçirdikten sonra, kendi mütalâasını şöylece özetlemektedir: Tanzimat devrinde her şeyin Padişahın bir taraflı arzusuyla vuku bulduğunu... kabul etmek lâzımdır. (Sah. 87). Padişahın, salâhiyetlerini «kendi arzusuyla tahdit ederek fertlere bahsettiği bazı hak ve imtiyazların dünyevî, siyasî ve hukukî hiç bir müeyyidesini görmeye imkân yoktur.» (Sah. 91). Onun için «Bütün bu teşebbüslere rağmen, iş söz sahasından fiiliyat sahasına intikal ederek bizim anladığımız mâna ve şekilde hukuk kaidesine tâbi bir devlet ve idare sisteminin tahakkuku mümkün olamamıştır» (Sah. 92).

Sayın hocanın bu sözlerinde büyük bir doğruluk ve bu günün anlayışına göre bir sağ görüş bulunduğu muhakkaktır. Yine kendi tâbirine nazaran «fertlere ihsan buyurulan bahis mevzuu mahdut hukuk ve imtiyazların» Padişahın gayri kimseler tarafından «ihlâli halinde cezai müeyyidelerin tatbik olunacağı Gülhane Hattı Hümayununda tasrih edilmekte ise de, tecavüz Hükümdar tarafından olursa bunu icabında firenliyebilecek bir hüküm ve müessese yoktur» (Sah. 93). Fakat bütün bu düşünceler, aradan bir asırdan fazla devamlı teknik gelişmenin neticesinde elde edilen kültür farkına göre ayarlanmıştır. XIX. yüzyılın ortalarına doğru vuku

5) Tarihi Ahmet Lütfi, cilt 6, Sa. 55.

6) De la Jonquière - Hist. de l'Empire Ottoman.

Engelhart - la Turquie et le Tanzimat.

Bianchi - Charte Imperiale Ottomane.

bulan ve sonradan geçirilecek tarihî bir durumu hazırlamakla dikkati çeken hareket için verilecek hüküm, *zamanın düşünüş tarzını göz önünde tutarak varılmış neticeyi canlandırmalıdır*. İşte meseleyi böylece muhakeme edersek bir mutlak Monarşi başında bulunan Sultan Mecit, vezirleri Reşit ve Âlî Paşalar olsun, hattâ daha sonra yurt içinde ve dışında Fuat ve Mithat Paşalar yahut Ali Suavi, Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal gibi kıymetlerle yer alan Yeni Osmanlılar cereyanı olsun devletin *Teokrası* vasfına şiddetle inandıkları göze çarpar; belki bir iki yerde daha görünebilecek, fakat alınan tedbirlerden pek farkı olamayacak, başka türlü düşünüşün zamanları için kabil olamadığı da pek güzel sezilir. Zaten bütün bu söylediklerimiz sayın yazar tarafından eserinde — hem de bir kaç kere — zikredilmiştir. Gülhane Hattı Hümayunu gibi 1845 de bizzat yazıp okuduğu fermanında, Kırım Harbinde 1856 da ısrar edilen islâhat fermanı da bu günkü anlayışa göre birer Esas Teşkilât Kanunu değildir ve olamaz; ancak Sultan Mecidin birer auto-limitation vadidirler; ve 1861 de tahta çıkarken verdiği söze, Fransadan dönerken söylemiş olduğu nutka rağmen, Sultan Aziz, ilk fırsattan faydalanarak memlekette istibdat kurmağa teşebbüs etti.

İkincisi, bu telâkki ne kadarsa «Âmme Hukukumuzda, Devletin üstün bir hukuk kaidesiyle tahdidi gibi bir durumun esaslarını vaz'etmiş bulunmaktadır.» (Sa. 115). Sayın Profesör araştırmalarından çıkanı, bu sözleriyle açıklamıştır. Doğru: son beş Osmanlı Hükümdarlarının dördü zamanına göre geri olan düşünüşü cezasını çekmiş, bu suçunu, tacını kaybederek ödemiştir. Herkesin, işinden mes'ul olması kuralı ne derece bir bilgi hakikatı olduğu anlaşılıyor: İnsan zekâsının yüksek saygıya değer şahıslar için ortaya sürdüğü *sorumsuzluk* — layuhtilik — fikri, olayların karşısında tutunamaz!

Asıl tanzimat devrinin, «fertlere muayyen bazı hak ve imkânlar tanıyan prensiplerle Devletin tahdidi, ... önemli bir sistemin hareket noktasını teşkil ettiğini söylemek kabildir.» Neticede Ziya Paşa ve Namık Kemal gibi kıymetlerin «Üstün iktidarın millete ait olduğunu» yazdıkları bu devir «Bu tarzda bir gayenin teminine matuf bir devlet doktrini doğurmuştur» (Sah. 117). Şu sebepten de kendine has bir önemi vardır, diye ileri sürdüğü fikirde, sayın âmme hocasının her halde hakkı vardır.

Üçüncü bir özellik, Selim III ve Mahmut II devirleri gibi bu çağda da, teşkil olunan meclisler bugünkü anlama göre birer parlamento değildir, ancak birer icrai veya kazaî müessese gibi telâkki edilebilir. Ahkâmı Adliye Meclisi ve Divanı yahut Şûrayı Devlet gibi merkezde işleyenler olsun, vilâyetlerde kurulan tâli organlar olsun, hattâ kat'î hüküm veren birer mahkeme bile değildirler denebilir. Vakıa Fransadaki Parlâmento-

larda birer adlî merci gibi faaliyete başladılar: XIX. yüzyıldan evvel bu cihet çok iyi fark edilir. *Ama şimdi parlamento her yerde siyasî bir mahiyettedir.* İşte bütün bu söylediklerimizi pek güzel ve yerinde incelemiş olan Dr. Okandan gerçi «kollektif bir teşekküle de Âmme Hukuku müesseseleri arasında bir yer temin edildiği» görülüyorsa da, bunlardan birincisinde temsilî teşriî millî bir meclis mahiyeti yoktur, «bir teknik komisyon, bir istişare organı» dır diyerek yüksek sezgi kabiliyetini ispat ediyor. (Sah. 105). Devlet Şûrası da hakikatte devletin siyasî sisteminde kesin bir değişiklik icra etmemiştir. (Sah. 107). Yalnız hükümdar ile «vekiller tarafından arzedilecek her türlü hususlar hakkında rey ve mütalâa beyanına selâhiyeti olan» bir idare organıdır, tam mânasiyle bir yüksek idarî mahkeme bile değildir. (Sah. 106).

Nihayet icra selâhiyeti bakımından, aralarında anlaşılmamış bir vekiller heyetinin bulunması ve Devletin yüksek menfaatini ilgilendiren işlerin burada görüşülüp karar verilip halledilmesi gerekirken Tanzimat devrinde böyle bir teşekkül henüz bizde yoktur. Bunu — 101, 102 nci sahifelerinde — pek güzel belirtmiş olan sayın yazar, sadrazamların evvelce haiz buldukları hareket serbestisinin yalnız padişaha karşı değil, aynı zamanda diğer vekillere karşı da tahdit edildiğini pek doğru olarak söylüyor. (Sah. 101).

İşte bu sayılan noktaların önemi göz önünde tutulduğu halde yukarıda söylediğimiz gibi tanzimatın elde kalan sonucu için verilecek hüküm pek açık olarak kendini gösterir: O da icraî ve kazaî, idarî ve malî, askerî ve mülkî sahaların ayrılması diye özetlenebilir. Bu da başlı başına büyük bir *muvaffakiyettir.* Kıymetli bir senteze dayanan görüşleriyle yazarın çok doğru olarak üzerinde durduğu bu hakikat her halde büyük bir tarih olayının ifadesidir. Âmme Hukukuna daha yakından dokunan 1843 kanunu ve 1858 talimatnamesi, yahut idarî teşkilâtı yasalıyan 1864 ve 1869 nizamnameleri kadar Arazi Kanunu da Ceza Kanunnamesi de, hattâ Medenî Kanun olduğu pek aşikâr olan Mecelle de bu mânayı göstermektedir (Sa. 95, 96, 97).

**

Bu dört kısımdan üçüncü ve dördüncüsü, gittikçe tarih olaylarının daha çok yer aldığı şekilde Birinci ve İkinci Meşrutiyet olarak isimlendirilmiş, arada otuz yıldan fazla süren Hamit istibdadı da doğrudan doğruya Birinci Meşrutiyeti tamamlar gibi tetkik edilmiştir. Evet, tarih bakımından belki hocanın hakkı vardır; fakat bize öyle geliyor ki, Sultan Hamidin şahsî idaresi Birinci Meşrutiyetin bir gelişmesi değil, Aziz'in son devrinde görülen geri hareketin bir neticesidir.

Esas Teşkilât Hukukunu genel âmme hukukuna göre bir bütünün parçası sayılabileceği göz önünde tutulacak olursa bu sürelerde *İstipdat* ile *Meşrutiyeti* ayırmamız doğru olur: kullanılan isim bile bize burada yol gösterir. Her halde verilmiş — Padişahça ihsan edilmiş — bir şart ile milletin kendi hareketi sonucu eline geçen bir iktidar bahis konusudur. Ana yasanın tatbik yerinde olup olmaması bakımından da 10 Temmuz 1908 de sona eren devre, bazı kanunlarla nizamnameleri hazırlamakla teknik önemi var gibi görünür, amma daha ziyade tam bir aksülâmelin hüküm sürdüğü bir zamandır.

Şimdi eserin analizine geçelim: Bir kere birinci meşrutiyeti hazırlayan devlet adamları ve münevverlerden başlıcalarının ayrı ayrı düşünceleri ve gayeleri olduğu pek açık surette görülür. Meselâ Anayasanın yazılıp yayınlanması işinde en büyük payı olan Mithat Paşanın dilekleri, Vekiller Meclisinde arkadaşları olması gereken Mehmet Rüştü ve Hüseyin Avni Paşaların fikirlerine uymaz. Avrupaya gidip orada «Yeni Osmanlılar» adına faaliyette bulunanlardan bazıları da «Hâkimiyet Umumundur» vecizesini kullanıyordu⁷. İlk Anayasanın bu gibi hallerin bir sonucu olarak yirmi sekiz kişilik komisyon tarafından üç ay içinde bitirilerek Tersane Konferansı sırasında merasimle ilân edildiğinde bilinmektedir. Zaten yazar bu noktaları kitabında gayet güzel anlatmaktadır (Sah. 140-144). Bu kanun eğer bugünkü görüş ile incelenip kusurları aranılacak olursa şüphe yok ki, Devlet Reisine ve hattâ Vekiller Heyetine çok yetki veren, fertlerin «bahşedilmiş» haklarını icra organlarına karşı savunabilecek adli bir merci göstermiyen, böylece işbu bahsedilen hakları az çok mülkî ve askerî idarenin keyfine bırakan eksik bir belgedir. Bütün yararlığı iyi niyetle kullanılmasında olabilir. Fakat Hamit II. gibi bir adamdan böyle bir hareket beklemek tarih olaylarına kendilerinde bulunmayan birer sıfat vermek olur.

Birkaç satırda topladığımız hükümleri, Dr. Recai uzun uzadıya tartmış, elekten geçirmiş, Hükümdara fazla yetki verildiğine, kabinede siyasal bir mesuliyet pek belirmediğine ve hattâ asıl teşri selâhiyeti Millet Meclisi olan mebuslar heyetinde değil de, naspedilen âyan heyeti ve Devlet Reisinde merkezleştiğine varmıştır. (Sah. 153 - 154, 157 ve 158 ve müt.). Biraz ötede de İslâm esaslarına aykırı bir şekil olan siyasal mesuliyetsizlikten — hattâ vekiller heyeti bile isterse cevap verir — bahsolunuyor. (Sa. 169). Bütün bu sayılan ihtimaller Anayasayı analiz ederken gayet iyi belirtilmiş ve tafsil edilmiştir...

7) Hürriyet Gazeteleri: Namık Kemal makaleleri.

Birinci Meşrutiyet devrinin, ve bu devrin en esaslı vesikalarından... 23 Aralık 1876 Esas Teşkilât Kanununun... Tanzimat devrinin bir eseri olduğunu söylemekliğimiz lâzımdır (Sah. 202). Şüphesiz, böyle bir kanunun o zaman hazırlanmasında, millî bir reaksiyon değil, iç ve dış olayların rolleri çok büyük olmuştur. Yazar burasını hususile eserin 205 - 208 sahifelerinde izah etmiştir. Sultan Hamit zamanında, Vekillerin başı bulunan Sadrazamlar — Mithat, Hayreddin Paşalar gibi — bazıları istisna edilip hariç tutulursa, büyük bir iktidarları olmayan birer memur gibi görülmektedir. Bu devrin de Sultan Hamit çağı diye anılmasının en birinci sebebi bu bahis konusu olan meseledir. Sayın Dr. Okandan bütün bu kısımları gayet iyi belirtmiştir (Sah. 218 - 222).

Birinci Meşrutiyet — ve onunla birlikte tetkik edilen ara devir, yani istibdat — bizi 1908 yılına, «Millî bir reaksiyon sonunda elde edilen ikinci defa Kanunî Esasî ilânına» götürmektedir. Bu birinci defa toplanan Mebuslar Meclisinin iyi bir tarihini mevzuumuz olan kitabın ilgili yerinde görmek mümkündür (Sah.182,188 - 194). Yalnız şurası her halde önemle üzerinde durulmaya lâyıktır ki, *hukuk bakımından iki devre arasında fark, ancak anayasanın tebdili ile başlar*. Fiilî vaziyet, 1876 da mümkün görülen bazı hükümlerin artık yaşamamasını sonlamıştır. Fakat metinlerde fark, kanunun değişmesi demektir, o da anayasanın başka bir şekil almasıyla kabildir.

Ordu ve gizli cemiyetlerin saraya yazdıkları gizli telgraflar üzerine Sait ve Kâmil Paşaların fikirleri alındıktan sonra tekrar ilânına karar verilen meşrutiyet, 1876 tarihli kanundan başka bir şey değildi ve olamazdı. Bu sefer millî bir hareket sonunda tatbik edilmesi belki hükümlerine daha sağlamlık vermekle beraber onlara bir dokunulmazlık bahşedemez. Nitekim otuz bir Mart vak'ası diye anılan geri hareket bu söylediklerimizin doğruluğunu göstermiştir. Ordu tarafından çabuk bastırılan bu irtica, Hamit gibi bir adamın hükümdarlıktan uzaklaştırılıp yerine veliahtın — Reşat efendinin — getirilmesiyle sona ermiştir. (Sah. 290 ve müt.) Dr. Okandan «bu değişikliklerle meşrutiyet ve kanunî esasi aleyhine saraydan gelmesi melhuz tehlikelerin... Saltanat makamında daha sonraları vukua gelecek bir tebeddüle kadar önüne geçilebilmek» mümkün oldu demekle o vakitki vaziyeti pek güzel belirtmiştir. (Sah. 292).

1909 dan sonra yapılan tadiller ile yeni kurulan rejim memleketimizde parlâmenter usulün adeta kâğıtta donmuş bir şekli sayılır. Hükümdar, bütün salâhiyetlerini ancak seçilmiş meclisin itimadına mazhar Vekiller Heyeti vasıtası ile kullanabilir... hattâ meclisi dağıtmak için bile, kabine ve meclisin arası açılması, hükûmetin bir defa düşüp yerine gelen dahi eskisi gibi o meselede ısrar etmesi, nihayet meclisin feshi için de

âyanın muvafakatını almak gibi merasime ihtiyaç vardır. Resmen Sadrazam ve Şeyhülislâm hükümdarca tayin edilir: fakat yerlerinde kalmaları yine seçilmiş meclisin tasvibine bağlıdır. Sayın hocanın belirttiği gibi «Hükümdar'ın... bu güveni muhafazada devam eyleyen bir kabineyi, bir nazırı değiştirebilmesi... imkânsız bulunmaktadır.» (Sah. 310 ve not.).

1325 - 1909 tadilatı, gerçi dört sene gibi kısa bir ömürden sonra yine parlamento usulünün asıl şekline dönüldüğü görülür. Fakat artık bu sefer 1293 anayasasında bulunan tahditler tadil edilmiş metinlerde yoktur. Zaten meşrutiyet — millet tarafından istihsal olunmuş — bir idare şekli gibi görülmektedir. (Sah. 338 ve müt.) Artık Hüseyin Hilmi ve İbrahim Hakkı Paşalar kabineleri esnasında oldukça rahatça bir devre geçiren memleket, İtalya muharebesile tekrar bir çalkantı zamanı görmüştür. Sait Paşa, Kanunî Esasî değişmesini teklif etmiş, bu defa da muhaliflerin itirazına hedef olmuştur. Meclisin feshedilip yeni seçim yapıldıktan sonra çoğunluğu elde eden İttihat Partisi, Balkan Harbinin başlangıcınadek iktidarda kalmış, kısa bir çekilme sonunda Trakyanın bir kısmının geri alınması ilkin Mahmut Şevket Paşa ve daha sonra Sait Halim ve Talât Paşalar kabinelerile büyük ilk savaşın neticesine kadar yerinde kalmıştır. Buralarına, birer siyasal tarih olayı olarak sayın üstadın kitabında rasgelmek mümkündür (Sah. 387-392).

Her halde kendi ifadesiyle *uysal* ve iyi niyetli bir Hükümdar olan Sultan Mehmet Reşat vefat edince başlı başına bir şeyler yapmak hevesine düşen son hükümdar Vahidettin, büyük savaşta yenilmemizden istifade etmiş ise de⁸ yine Talât Paşadan başka mütareke için bir muvakkat kabine kurmuş, hattâ ondan sonra da — birinci değil — ancak ikinci kabine ile istediği gibi bir sadrazama kavuşmuştur (Sah. 410-411 ve 412).

Birkaç ay içinde tekrar tekrar bu yeri işgal etmiş olmak her halde kendisi için büyük bir tavsiye sayılmayacak olan damat Ferit, halefleri zamanında yapılan tevkifleri ve baskıları tanımamazlık edemezdi denilebilir: O halde namuslu bir devlet adamı için bir tek çare kalırdı ki mesul mevkiden çekilmekle kabil olurdu. İşte bunu yapmamış olmakla Millet önünde büsbütün — Vahdettin ile birlikte — sükut etmiştir.

Son seçimler 1919 da yapılp umumî meclis 1920 de açıldı, ama 16 Mart günü itilâf devletleri İstanbulu resmen askerî işgal altına aldıklarından 17 Martta «bu tarzda ittihaz olunan umumî in'ikatlarn tehiri karariyle hakikatta kendi kendisini fiilen kapatmış olan «Mebuslar Meclisi artık tarihe karıştı (Sah. 416 ve not.). Daha İstiklâl Harbinin sürdüğü

8) Tabii aksi halde daha bir çok hattâ bir hayli yıllar sesini kesip belki o zamanki vekilleri okşardı.

bir buçuk yıl kadar İstanbulda İzmir ve Bursa gibi yerlerde ecnebi baskısı görüldü, fakat millî hareket her tarafta kendini gösterdi: 308 sayılı karar sırf bir olayın doğrulukla ifadesi demektir. (Sah. 419 ve not.).

Bütün bu söylediklerimizi kısaca ve pek iyi belirtmiş olan Sayın Üstad ikinci meşrutiyette yine dış politikanın önemli bir rolü olduğu kanaatindedir. Şüphesiz, her hususta kısmen aynı siyaseti takip edecek bir millî politika her devlet için en lâzım bir yol, en doğru bir hedeftir. Bunları, ve Osmanlı Devleti için böyle bir gayenin tamamiyle bulunmayışı belki daha uzun sürecektir bir çabalama devresinin çabuk kapanmasını neticelendirmiş olduğunu Dr. Okandan pek güzel belirtmiştir.

Nihayet ordu — asker ve subay — bir de saray müdahalesi, teşekkül etmiş olan cemaatlerin «her yerde olduğu gibi aramızda daha uzun zaman büyük bir nüfuza sahip olmaları ayrı ayrı üstünde durulmasına değer» kusurlardır. Sayın Dr. Recai *İttihatçı diktasını* göstermek niyetiyle buraları biraz kısa geçiyor, halbuki bu olaylar, üzerinde biraz daha durulsa münasiptir. Ayrıca umumî merkezin diktası, üstün iktidarın mahdut bir zümreye geçtiği tafsil edilmeğe lâyık olan hususlardır. Yalnız şurası da unutulmamalıdır ki, «Her şey niyete göre» olduğu göz önünde tutulacak olursa bir umumî meclis ile bir Abdülhamit arasında niyetçe pek büyük fark olacağı inkâr edilemez.

İkinci Meşrutiyet zamanında Parlamantarizm usuliyle hükûmet etmeyi ilk olarak tecrübe ettik. Sayın Dr. Recai diyor ki, «İcaplarına aykırı bir çok hâdiseler cereyan etmiş» ve Âmme Hukukumuzda ithal edildiğini söylediğimiz Parlamentarizm «... her şeyden evvel, seçim serbestisi ve siyasî partilerin taaddüdü keyfiyeti nazara alınarak ileri sürmüş, konmuş kaidelerdir.» (Sah. 446).... «Tek bir fırka ile bunun içinden seçilen şefler... kendi görüşlerine göre... memleketi idare» etmiş ve rejimin «normal esaslar dahilinde işliyebilmesini imkânsız kılmıştır» (İd.).

Bu sözler doğru olmakla beraber olayların analizine girişirsek başlangıçta sistemin pek aksamadan Kâmil, Hüseyin Hilmi ve Hakkı Paşalar kabineleri sırasında işlemiş olduğunu, 31 Mart ve Babıali baskını birer hükûmet darbesi, yani fevkalâde haller sayılabileceğini unutmamak gerekir. «İttihatçı diktası» sonradan Küçük Sait ve Sait Halim Paşalar — ve tabiatıyla Talât Paşa — kabineleri zamanında görülmüş, mütareke hükûmetleri büsbütün başka bir âlem olmuştur⁹. Onun için bütün kusuru sırf ittihadı terakkiye değil, hisseleri kadarınca diğer teşekküllere de yükletmek lâzım gelir...

9) Mebuslar meclisinin güvensizlik oyuna rağmen iktidarda kalan Muhtar Paşa kabinesine ne demeli?

Osmanlı Devletinin sonlarına doğru, beşerî unsurun büsbütün çözülmeye yüz tuttuğunu fark eden hoca bunun, — İstiklâl dâvasının — devletin «içtimaî ve siyasî bütünlüğünü temelinden sarsacak ve hattâ onu yıkacak kadar şiddetlenmiş ve neticede mukadder olan menfi sonuçları doğurmaktan geri kalmamıştır.» diyerek sözünü kesmededir. (Sa. 453). İkinci Meşrutiyet devri zamanında yer alan Garpcılık, İslâmcılık ve Türkçülük gibi üç büyük teorinin, Türkler için hemen aynı noktaya geldiğini ve daha ziyade bir program farkından ibaret kaldığını, yabancı ve hattâ arap olan halk tarafından da menfi karşılandığını fark eden Dr. Recai, Turan ülküsü hakkında bir kaç cümle yazarak bu kıymetli tetkikini bitirmiş oluyor.

Üstadın bu kitabını kapayan iki üç sahifelik mütalâasını da meşrutiyet diye isimlendireceğimiz bu iki kısım içine değil de, daha ziyade beklediğimiz ikinci cildine bir başlangıç sayarız. Bunu Sayın Profesör «Osmanlı Devletinin yıkılmasıyla beraber milletin *kendi* iradesine dayanmak üzere vücuda getirmeye çalıştığı ve neticede teessüsüne muvaffak olduğu *yeni ve millî* bir devletin siyasî ve hukukî bünyesinde... tesir icra etmekten hali kalmamış» olmak sözlerini kullanarak ifade ediyor. (Sah. 467). Her halde gecikmiyeceğini umduğumuz bahis konusu eserinde de bundaki kadar muvaffak olmasını çok içten dileriz. Dilimizde böyle monografilerin çoğalması — hele âmme hukukumuzla tarihi için — çok lâzımdır. Fakat gaye, bir taraftan incelemeleri derinleştirmek, öbür yandan ilmin tarafsızlığını elden kaçırmamaktır. İşte bu hedefe varıldığını görmüş olmak, bizi hem hukukçu ve âmmeci bulunmakla, hem de tarih ve cemiyet bakımından ilgilendirdi; bu da büyük bir sevinçtir.

E. S.

Hasan Halis Sungur - M. Kâmil Boran, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi ve Tatbikatı ve İlgili Mevzuat*, Birinci cilt, Ticarî İşletme, İstanbul 1957, 955 sahife.

Kıymetli hukukçularımızdan Avukat Hasan Halis Sungur ile Avukat M. Kâmil Boran (TÜRK TİCARET KANUNU ŞERHİ ve Tatbikatı ve İlgili Mevzuat) adlı faydalı bir eser hazırlamışlar ve bunun *Ticarî İşletmeye* müteallik 955 sahifelik birinci cildini neşretmişlerdir. Ticaret hukukuna karşı ilgi gösteren tekmil hukukçuların ve iş adamlarının istifadesine tahsis edilmiş olan bu eser, öyle sanıyoruz ki, gayesini temine muvaffak olmuş-

tur. Filhakika bu eserde, yeni Ticaret Kanununun ticaret hukukumuza getirmiş olduğu bir çok yenilikler gösterildiği gibi, ticaret hukukumuza müteallik mevzuat heyeti umumiyesiyle derlenmiş ve bir sıra dahilinde tasnif edilmiş bulunmaktadır.

Yeni Ticaret Kanununun mer'iyete girmesini müteakip neşredilmesine ve geniş ve tatminkâr muhtevasına bakılacak olursa, TÜRK TİCARET KANUNU ŞERHİ'nin plânlı ve geniş bir araştırma mahsulü olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır. Diğer taraftan bu eserde sadece mevzu ile uzak ve yakın ilgisi olan mevzuata etraflı bir şekilde yer verilmekle iktifa edilmeyerek kıymetini muhafaza eden ilmî içtihatlar, aktüel hayatın daima değişen ve gelişen icapları karşısında tatbik kabiliyetini kaybeden mahkeme kararlarından titizlikle ayrılarak bir sistem dahilinde tasnif edilmek suretiyle bir araya getirilmiş ve bu suretle kanun hükümlerinin tatbik şekilleri muhtelif cephelerden belirtilmeye çalışılmıştır. Böylece zengin içtihatlarla kendine mahsus bir hususiyet kazanan kitabın muhtevası bir hayli kıymetlenmiştir. Ticaret dâvalarıyla meşgul olan birçok hukukçularla iş adamlarının, kitapta yer alan ilmî içtihatların keskin ışığı altında karşılaştıkları müşküllerin halline imkân bulabilecekleri muhakkaktır. Kitabın sonuna eklenen alfabetik endeks ve fihristler de kitabın pratik değerini o nispette arttırmıştır.

Okuyuculara bir kolaylık olmak üzere eserin muhtevası şu suretle belirtilmiştir:

«Kanunun başlangıç ve ticarî işletme kitabının metni, gerekçesi, şerhi ve kanun terimlerinin kolaylıkla anlaşılabilir ilmî izahları - Temyiz içtihatları, Mer'iyet Kanunu, gerekçesi ve izahları - Ticaret sicili ve gazetesi nizamnameleri - İlgili kanun, nizamname ve talimatname metinleri, izahları ve temyiz içtihatları - Alâmeti fârika, ihtira beratı ve telif hakkı, bankalar, faiz ve ödünç para verme işleri, tâcir, esnaf, ticarî defter ve faturalar, Ticaret Odası ve borsalarına ait mevzuat - Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanunu ve temyiz içtihatları - Carî hesap ve acentelere dair tip mukaveleler».

Tatbikatçının bu kıymetli kitabı yukarıda kısaca gösterilen zengin muhteviyatıyla ticaret hukuku ilmi ile meşgul olanlara da geniş bir kaynak teşkil etmektedir. Diğer taraftan eserde yer alan bibliografyaya nazaran, eser daha evvel çıkmış olan kitaplar gözden geçirilerek daha faydalı bir hale getirilmeye çalışılmıştır.

Sırasıyla diğer ciltlerinin bir an evvel neşrini beklediğimiz bu kıymetli kitabı ilgililere tavsiye eder ve onu vücuda getiren sayın *Sungur* ile *Boran*'ı tebrik ederiz.

N. M. B.

IV

Fakülte Haberleri

(1.I.1956 - 31.XII.1956)

I. Öğretim faaliyeti:

1 — *Lisans*: Fakültemizden, Şubat devresinde 72, Haziran devresinde 83, Ekim devresinde 154 talebe mezun olmuş, buna mukabil 1290 yeni talebe kaydolunmuştur.

2 — *Doktora*: 1955 - 1956 ders yılı doktora çalışmalarında Âmme Hukuku ve Hususî Hukuk kısımlarında, Doktora Yönetmeliğinin 5 inci maddesinde gösterilen derslerden seminerler yapıldığı gibi, aşağıdaki mevzularda da ihtisas kurları yapılmıştır: Suçun Maddî Unsurları (Prof. Dr. N. Kunter); Deniz Serbestisi (Doç. M. Belik); Vergi İhtilâfları (Doç. Dr. L. Duran); Türk Anayasa Hukukunda Gelişme Safhaları (Doç. Dr. T. Z. Tunaya); İsbat Teorisi (Ord. Prof. M. R. Belgesay); Kollektif ve Komandit Şirketlerin Kuruluşu (Prof. Dr. H. Arslanlı); Yeni Kanun ve Temayüller Muvacehesinde Medenî Kanunumuzun Tadili Meselesi (Doç. Dr. H. K. Elbir); Hukukun Etik unsuru (Doç. Dr. R. Çobanoğlu); Postklâsik ve Justinianus Devirlerinde Kanunlaştırma Hareketleri (Doç. Dr. Z. Umur).

Bu senenin doktora çalışmaları devam ederken, evvelki senelerde çalışmalarını bitirmiş olan bir kısım doktora talebeleri imtihanlarını başarı ile geçirmişlerdir. Ezcümle, Deniz Ticareti Hukuku Asistanı Sami Akıncı, 30.V.1956 da; Umumî Âmme Hukuku Asistanı Ayferi Göze, 5.XII.1956 da; ve Medenî Hukuk Asistanı Necip Kocayusufpaşaoğlu 6.XII.1956 da doktora imtihanlarını başarıyla tamamlayarak tez hazırlamak hakkını kazanmışlardır.

II. Konferanslar:

Devletler Hukuku Enstitüsünün davetlisi olarak gelen Paris Hukuk Fakültesi Profesörlerinden Marcel Prélot, Fransız Anayasasında Gelişme ve 1946 Fransız Anayasasında Tadilât mevzularında iki konferans vermiştir.

III. Meslekî İmtihanlar:

Yabancıların arazi iktisabı mevzuundaki tezi kabul edilmiş olan Devletler Hususî Hukuk Asistanı Dr. Yılmaz Altuğ Doçentlik imtihanının diğer safhalarını da muvaffakiyetle geçirmiş ve «Âmme İntizamı» mevzuunda deneme dersini de vererek Üniversite Doçenti ünvanını iktisap etmiştir.

IV. Tayin ve Terfiler:

19 Kasım 1956 da, Roma Hukuku Doçenti Dr. Türkân Rado, 8 Aralık 1956 da da Devletler Umumî Hukuku Doçenti Mahmut Belik Profesör olmuşlardır.

20.6.1956 da Rayegân Kender, Deniz Ticareti Hukuku; 30.6.1956 da Dr. Yaşar Gürbüz ve Necdet Vidinlioğlu, Devletler Umumî Hukuku; 26.10.1956 da Dr. Ayhan Önder, Ceza Hukuku; 29.11.1956 da Dr. Yaşar Ümit Doğanay, Medenî Hukuk; 30.11.1956 da Salamon Kaniti, Medenî Hukuk ve Çetin Özek Ceza Hukuku Asistan Adaylığına tayin edilmişlerdir. Evvelce Medenî Usul Hukuku kürsüsünde asistan iken askerlik vazifesini yapmak üzere ayrılmış bulunan Dr. Hayri Domaniç de 16.2.1956 da Kara Ticaret Hukuku Asistanlığına tayin edilmiştir.

V. Ayrılma:

Kanunî yaş haddini doldurmuş bulunan, Fakültemizin kıymetli hocalarından Ord. Prof. Mustafa Reşit Belgesay 18 Temmuz 1956 tarihinde emekliye ayrılmıştır. Fakültemiz öğretim üyeleri bu kıymetli hocalarına minnet ve şükran duygularının ifadesi olan bir armağan hazırlamaktadırlar.

VI. Fakülte Neşriyatı:

1 — Kitaplar:

Ord. Prof. M. R. Belgesay, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi; Ord. Prof. M. R. Belgesay, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi; Fakülte Öğretim Üyeleri, Ord. Prof. Dr. Tahir Taner'e Armağan; Prof. Dr. F. H. Saymen, Türk Hukuk Kroniği 1953 - 1954; Prof. Dr. H. Arslanlı, Kollektif ve Komandit Şirketler I; Doç. M. Belik, Devletlerin Harp Selâhiyetinin Tahdidi; Ord. Prof. Dr. H. V. Velidedeoğlu, Türk Medenî Hukuku, Cilt I, Cüz 1, Umumî Esaslar 5. bası; Doç. Dr. T. Rado, Roma Hukuku Dersleri, Borçlar Hukuku; Doç. Dr. T. Güneş, Parlemanter Rejimin Bugünkü Mânası ve İşleyişi; Fakülte Öğretim Üyeleri, Ord. Prof. Muammer Raşit Seviğ'e Armağan; Doç. Dr. S. Erman, Askerî Ceza Hukuku; Ord. Prof. A. K. Yörük, Hukuk Başlangıcı; Doç. Dr. E. Çelik, Devletler Hukukunda Diplomatik Melce; Doç. Dr. N. Şensoy, Basit Hırsızlık ve Çeşitli Mevsuf Hırsızlıklar.

2 — Mecmua:

Annales de la Faculté de droit d'Istanbul, No. 5 ve 6.

K. O.